DE CIRCULO PHYSICO, QUADRATO:

Hoc est,

AURO,

EIVSQVE VIRTVTE MEDICINALI, SVB DVRO CORTICE INSTAR NVCLEI latente; An & qualis inde petenda sit,

TRACTATUS haud inutilis:

AVTHORE

MICHAELE MAJERO Com. P. Med. D. Eq. exem. &c.

OPPENHEIMII
Typis HIERONYMI GALLERI, *Sumptibus* LUCÆ JENNIS 1616.

ILLVSTRISSIMO ET SERENISIMO
PRINCIPI ac Domino,

Dn. MAURITIO,

LANDGRAVIO HASSIÆ,
COMITI IN CATZENELBOGEN,
DIETZ, ZIGENHEIN & NIDDA, &c.
Domino ſuo clementiſſimo
D. D. D.

MICHAEL MAJERUS Med. D. C. P.

CIRCULI quadraturam, Illuſtriſſime PRINCEPS, Ariſtoteles ſuo tempore non ſcitam, at ſcibilem pronunciavit. Poſt eum non pauci Archimedeum illud εὕρηκα, εὕρηκα, nimis præproperè cantantes ſeſe inveniſſe proclamârunt, at alii in alia forma: Plurimi in Geometricis ſolis, nonnulli in ſubjectis non tam ad matheſin quàm phyſicam ſpectantibus, ut ſunt corpora naturalia; ex quibus

 cum

cum Aurum maximè & intrinsecè præfulgeat, huic inter hos calculum me dedisse non absque causa profiteor: non quidem ea intentione, quasi Geometriam suis terminis & inventis deprædari, at magis, ut naturalem scientiam hoc quoque problemate inde mutuato (nisi quis id physicæ proprium agnoverit, cum rigidi censoris licentiâ) ornare & augere exoptem. Quod scriptum, cum jam pridem de eo concipiendo cogitârim, nunc, dum Coloniæ paucis ab hinc diebus subsisterem, mihi extorsit, ferè Ephemerum, cujusdam nimis iniqui & precocis authoris Elleborismus, omnibus Chymicis & ex auro, aliisve metallicis (ut abusus medicinæ rectè taxatos non taxem) medicamenta ad hominum salutem spectantia, præparantibus, instar fortissimæ purgationis propinatus. Cum verò nonnulli inter Chymiæ, nostríque amantes hoc inprimis publicari cuperent, ne scilicet veritas in herba, quod dicitur, supprimatur, at pro cujuslibet virili à calumniis adversantium liberetur, hujus gratiâ in hanc arenam descendere non sum veritus, cujus cum Celsitudo Vestra patrocinium nunquam non suscipiat, non est quod dubitem, quin clementissimam eidem

jam

jam manum præbitura ſit, cui hunc quantulumcunque tractatum dico & obfero, eámque Divinæ protectioni diutiſſimè commendo. Francofurti ad Mœnum: Anno 1616. Menſe Auguſto.

CARMEN AUTHORIS summam libri exponens.

SUNT *tria, mirificis graduum concordia vinclis*
Harmoniam mundi, quæ Monumenta docent:
Nempe COR *humanũ,* SOL *cœli atq;* AUREA
In se dum vicibus conveniẽter eunt. (*virtus,*
Sol equidem superâ, ceu Rex, regit Arce Planetas,
In terram radios insinuátque suos:
Hinc hominum calido vis vivida corde movetur,
Hinc invicta AURO *forma decúsque venit.*
Hic veluti centrum reliquis & Regula motus
Cernitur, hic cœli lumen Ocellus habet.
Mobilis hic orbis punctus, stipante coronâ
Errantûm incedit Dúxque capútque Facum.
Sic COR *& humani dominatur corporis Aulâ*
Próque suo nutu subdita membra trahit.
Illud spiritibus venas, vegetóque tepore,
Unde fluit vitæ flammea tæda, beat.
Omnibus, in medio Princeps velut imperat Urbis,
Artubus hoc vires dátque negátque suas.
Nec minus his terræ rebus præponderat AURUM,
Dum precium statuat se, Dominúmque probet.
Subdita nam fulvo sunt hæc terrena metallo,
Hoc speculum mundi totius abdit opes.
Hoc patuli succincta soli compendia præbet,
Et specimen magni monstrat imago poli.

Error

Error an hic hominum cæcus sine mente, quod Aurum
Prævaleat cunctis, mos an inanis erit?
Absit, ut humanis Numen cæleste negemus
Rebus, & hoc precium non statuisse Deum:
Ille dedit vires auro, cordíque savorem,
Ut cor amet, cordis cui medicamen inest.
Ille dedit soli virtutem mitis, ut aurum
Progeneret, terræ visceribúsque tegat.
Utque Deus Soli, Sol auro, hoc denique cordi
Vim dat, & hoc verso respicit orbe Deum:
Omnia ab hoc & ad hunc mortalia condita tendunt,
Circulus hic, quicquid constat ubique, replet.
Unius Octavæ velut intervalla videntur
Solem intérque Deum, si bene mente notes:
Quadrupla sic inter solem numerantur, & aurum,
Corde sed octuplo Numen abest spacio:
Hic & ibi remanet subdupla proportio, metis
Non tamen immensi Mens capienda Dei.
Sol cæli radios cordi inserit, at Deus ignem
Vivificum, vires Aurea vis stimulat.
Sol, ut imago Dei, sic est cor solis & aurum,
Utque hoc perpetuo monstrat honore Deum:
Sic quoque cor nostrum, constans velut ignibus aurum
Semper erit, terræ cum sit abacta lues.
Quod superest, ex sensibilibus Mens pergat ad illa,
Quæ sunt, & quamvis non videantur, erunt.
Illa manent, abeunt hæc, illa abscondita, sunt hæc
Nota, DEI *Bonitas hinc ut & inde patet.*

ELEN-

ELENCHUS CAPITUM SINGULORUM
hujus Tractatus.

tatibus existant; primò in externis accidentibus, colore, puritate, splendore, extensione, pondere & innoxia qualitate.

CAP. VI.

Secundò, auri prærogativam dependere ab ejus à corruptione immunitate, & quasi perpetuitate contra omnium elementorum injurias, ut ita æternitatis imago corporea habeatur.

CAP. VII.

Quod totus hic mundus apertus liber sit, docens rationales homines in genere, quod & qualis sit Deus, quod hæc vita transitura, aliáque æternæ felicitatis expectanda sit, in quo Aurum, qui paginam esse negat, Elleboro indigeat.

CAP. VIII.

Tertiò auri præcellentiam peti ab internis & reconditis in eo virtutibus medicinalibus, quibus cordi humano confortando inprimis appropriatur.

CAP. IX.

Qua ratione aurum, adeò ventriculo indigestibile, cordi spirituum vitalium officinæ succurrat, tactu & actu frigidum eidem calorem suppeditet, & virtutem medicinalem instillet, contra adversantium opiniones.

Cap. X.

De auro æquato, quomodo agat in non æquata viscera corporis humani & intemperiem illorum emendet.

Cap. XI.

Quod aurum detectum à suo cortice, nucleum medicinalem offerat, sine quo tota compages ejus ferè inefficax habeatur.

Cap. XII.

Cantilena Anacreontea.

Quod illi Anticyram mittendi, adeóque essentia Ellebori extracta (ut ipsi perhibent) purgandi sint, qui auro medicinales virtutes, propriâ animi ignorantiâ aut pecuinâ alterius non experti opinione seducti detrahunt, Deo in his Magnalibus (quæ in mundo ex singulari providentia sua prævalere voluit) laudem & gratiam debitam non reddunt, aliisque aliter edoctis & docentibus pro præmio invidiam, pro didactro mendacium reportant.

DE CIRCULO PHYSICO QUADRATO:

Hoc est,

AURO:

TRACTATUS.

Cap. I.

Aurum esse instar circuli absolutissimi à natura circumscrpti.

PLATO, Divinus ille Philosophus binas ingenii humani alas, Geometriam & Arithmeticam, non inconcinnè vocavit, quibus ad cœlum scientiasq; argutissimas subvolari possit. Unde Scholæ suæ vestibulo hoc Symbolum inscripsisse dicitur; οὐδεὶς ἀγεωμέτρητος εἰσίτω: hoc est, Geometria rudis abesto. Absque his enim scientiis, quarum semina & principia mentibus humanis à primo ortu quasi insculpta voluit, nullum ad Physicæ aut Astronomiæ studia aptum existimavit, in quibus omnia numeris &

mensuris à natura & arte definita animadvertit. De motibus cœlestibus, quod certis temporum & locorum spaciis intermediis determinentur & absolvantur, nullum est dubium, ideoque non absque Geometria & Arithmetica indagari aut explicari posse; veluti ipsa experientia quotidiana ad oculum demonstrat. At de Physica, naturalique corpore, quatenus mobili, ejus subjecto, an Geometræ ac Arithmeticæ adminiculis opus habeat, ambigitur. Motus enim Physicus nullam secundum locum mutationem corporis videtur præsupponere, cum sensus oculorum tale quid non discernat. Verùm si ratione ipsa acutius in hæc inquiramus, Omne corpus Physicum constare tribus dimensionibus æquè, ut Mathematicum, nempe longitudine, latitudine & profunditate judicabimus. Quæ cum ita sint, Geometriam quoque, quæ circa has dimensiones, tanquam principia & fundamenta versatur, nec non Arithmeticam, quæ quantitate discreta eadem metitur, omni naturali corpori suas dotes contulisse, veritati consentaneum est. *Theor. Test.* Natura enim ipsa, ut Lullius tam verè quàm subtiliter disserit, suâ Geometriâ, Arithmeticâ, Rhetoricâ, Musicâ, aliisque scientiis in productione corporum naturalium utitur, ut non indigeat alieno ornatu aut additamento. Quod cum in omnibus à natura generatis communiter pateat, tum in primis in illis corporibus, in quibus magis curiosa plus artificii aut temporis mirificamque mixtionem collocavit, qualia ex animatis sunt corpora humana, ex inanimatis, Aurum inter metalla preciosissimum. De Anatomia fabricæ illorum quam plurimi scriptores & antiqui & nostri ævi extant, qui omnibus numeris absolutissima de ea opera, semper aliquid novi in parvo illo mundo annotantes,

tantes, ediderunt. De auri verò ſtructura & eſſentia perpauci, iique obſcurè ſcripſerunt, ita ut de materia deſperata, vel cujus proprietas non ſatis exprimi poſſit, tractâſſe videantur. At enimvero cum non ſolum ſapientiſſimus antiquorum Salomon de omnibus ex terra naſcentibus, nempe à cedro ad rutam murariam uſque diſſeruerit, ſed & noſtro ſeculo tot ſint edita commentaria Botanica, Anatomica & Phyſica de minimis quoque terræ creaturis, tam animalculis quàm plantis, indecorum fuerit & humana curioſitate indignum neglexiſſe, licet mutum illud ex foſſilibus, tamen in mundo pretioſiſſimum donarium, Aurum; quod ideo videtur in terræ interiora viſcera tam profundè demerſum & abditum, ut diligentiore cura indagaretur, labore majore erueretur & uſibus humanis accommodaretur. In hoc equidem producendo ut natura ſubterranea quaſi ſummum apicem ſuæ perfectionis oſtēdit, ita in eodem conquirendo appetitus humanus omnes nervos intendit, ingenium corpusque exercet, ne fruſtrà generatum æſtimetur nec ſegniter in cunabulis ſuis deliteſcat. Hic eſt ille Circulus Phyſicus, quem ſi natura circumgyratione ſui abſolverit, merito quieſcit; cum poſt motum quies appetatur ab omnibus: De qua loquendi ratione ſi quiſquam dubitet, nodum, quod ajunt, in ſcyrpo quærens, huic hoc capitulo, quoad titulum libri, ſatisfaciam. Quod Pythagoras de Deo ſummo & optimo analogicè dixit, eum eſſe inſtar circuli, cujus circumferentia ſit ubique, centrum verò nuſquam, id nos ſuo modo de auro dictum putamus, illud eſſe Circulum, cujus centrum ſit circumferentiæ innatum, hoc eſt, homogeneam ſubſtantiam exiſtere, cujus milleſima & interior pars ſit formalis & agens, reliquæ materiales & formatæ. Ex

Aurum, qualis circulus.

Cur aurum circulus dicatur ratio.

materia enim forma,& ex circumferentia centrum seu concentrales lineæ,ducuntur,tanquam ex matrice fœtus. Rectè itaque in hoc Circulo physico centrale punctum ex superficie attenuata profluxisse dicitur,& non vice versa ex puncto lineam,ex linea superficiem,& ex superficie corpus; ut Mathematici volunt. Ut enim materia multiplex,ita superficies. Centrum verò simplex, ita forma: Ex superficie & cenrro Circulus: Ex materia & forma corpus physicum componitur: Diversitas in parallelis apparet vix ulla. Si verò secundùm prius & posterius consideremus utrumque,& forma & centrum antecedunt, ut dignitate sic tempore, materiam & superficiem notandam. Etsi enim animo concipiatur,materiam extitisse ante formam,& matricem ante suum fœtum,tamen cum illa sine veste nunquam videatur rudis & nuda, quin Idea quædam instar exigui puncti formalis introducta sit, hinc Centrum seu formam(quæ est sulfur rubeum & coagulatum)in hoc Circulo, Auro, præparâsse materiæ Mercuriali, tanquam superficiei,suam essentiam puram & denominationem dedisse, verissimè statuimus. Nam materia omnis,ut fœmina,per se frigida,& ad generationem inepta est, nisi excitetur calore & motu suæ formæ, tanquam agentis masculi; à quo ut initium generationis capit, sic perfectionem & finem nanciscitur. Adhæc

2. Ratio. Circirculum Aurum diximus,quia ut in rotario opere textorum observamus,stamina ex centro duci recta,super quæ subtegmina circumgyrantur contiguè,donec sphærica figura quasi perfecta introducta sit,sic in auro forma ipsi materiæ ex materiæ sinu simul semelque intertexitur, hoc modo,ut quo magis illa excrescat,hæc minuatur,compositumque naturale numeris suis absolutius

lutius fiat. Si quoque corporibus à natura productio propria figura ex Geometria addicanda sit, ut igni Pyramidalis, aquæ globosa, & reliquis sua, imprimis Auro Circularis conveniet, sive liquefactam ejus substantiam suis terminis se continentem respicias, sive homogeneitatem puræ essentiæ, quæ angulis quibuscunque heterogeneitatis carens, in se ipsam redit purissima & constans, nullis elementorum injuriis obnoxia aut subjecta: Ex figuris enim omnibus, ut Circulus est capacissimus, simplicissimus & ab injuriis obstaculorum maximè immunis, ita & Aurum inter naturalia corpora omnia plurimum habet materiæ, atque hinc ponderis, minimumque fæcum aut superfluitatum, unde simplicissimum & quasi incorruptibile existit. An non hic est ille Circulus rotundus, ex masculo & fœmina constans ex quo triangulum, atque hinc quadrangulum extrahendum, quod in circulum iterum reducendum est, si authori Rosarii credimus? An non hujusce circuli duplicatio intelligatur à Philosopho Zachario, qui eam à Principe Galliæ se accepisse testatur? Quid multis? Hoc est circulatorium opus à magno illo cursore mundi, Sole, multis millibus circumgyrationibus factum & productum. Dum enim Heros ille, tanquam gigas exultans, ab ortu exurgit, & in occasum properans demergitur, ut iterum ab ortu redeat continuè, has circulationes causatur, inque materia splendida argenti vivi, vel ut in speculo, ideas relinquit, ut humanâ industriâ aurum inquiratur, ab adhærentibus segregetur, igne, aqua examinetur, & in usum DEO Creatori placentem transferarur. Hic est circulus à natura ipsa circumscriptus, non imaginatione Mathematica, sed reali & Physico ductu delineatus, ad quem collimant omnes res humanæ,

3. Ratio.

4. Ratio.

Aurum circulatorium opus Solis.

Aurum circulus naturæ.

humanæ, tanquam sagittæ ad umbonem & metam. Hæc est linea in se reducta (tanquam anguis capite caudam propriam prehendens) ex qua summus ille & æternus pictor & fictor, DEUS (ut olim Apelles Cous & Durerus Noricus ex linea & circulo) propriè agnoscitur, etiamsi alia documenta non occurrerent. Hoc est lutum splendidũ rota & manu maximi illius & omnipotentis figuli subactum formatumque in substantiam pulcherrimam, in qua radii solares congregantur & elucent, haud dubii testes illius ætheriæ claritatis & lucis, in terrestri materia detentæ & portatæ. Imò hæc est unica Promethei ferula, qua hausit & deduxit ignem cœlestem ad mortales, nimis ob hoc donum ingratos: quam si quis ob ingratitudinem innatam, animive vecordiam non agnoscat, cum pueris ad ferulam mittendus est.

Aurum lutum splendidum.

Aurum Promethei ferula.

CAP. II.

In aureo circulo esse quadraturam quatuor qualitatum, hoc est, æquationem factam.

AURUM circuli instar se habere, succinctè demonstravimus, nunc quadraturam in eo subjiciemus; de qua, cum plurimi Problemata & exercitationes Geometricas ediderint, nos actum agere videremur, si eandem in Palæstram descendentes eadem de iisdem occineremus, hoc est, surdis fabulam narraremus. Quocirca tam subtilia fila retexenda nobis non sumimus, utpote, quæ fortè plus laboris, quàm lucri, plus subtilitatis, quàm doctrinæ utilis habitura sint, ac legentem rariorem, intelligentem verò rarissimum invenirent; sed longè

gè alio sensu & captu ea damus & accipimus. In auro itaque dicimus, tanquam in circulo à natura delineato, quadrationem quandam exactissimam factam esse, quod Aristoteles (ut supra meminimus) nec dum scitum, at scibile, asseruit. Nullum est dubium, quin plerique hoc de Mathematica æquatione intelligant, quomodo nimirum area circuli dati in aream quadratam illi æquali capacitate correspondentem, secundum artis axiomata vera reducatur, licet potius Aristoteles Physicas & concretas, quàm abstructas quantitates tractârit, tamen nos pro instituti ratione de longè alia interpretamur, quæ ut facta est per naturam, ita cum à paucissimis scita sit, pro non facta vel impossibili habeatur. Natura, *inquam*, dum circumgyravit aureum circulum, in ipso motu qualitates quatuor in eo æquavit, hoc est, homogeneam illam simplicitatem in sese redeuntem quadravit, sive in quadrangulum duxit æquilaterum, hac ratione, ut contraria à contrariis & hostes ab hostibus æternis quasi vinculis colligentur, & invicem teneantur. Ut enim quadratus ille proverbio dicitur, qui semper sibi similis in adversis & lætis, ita quadratura qualitatum, æquatio est, cui nihil, à quo lædatur vel efferatur, contingere potest. Verùm cum non cujusvis sit imaginari hanc æquationem in materiatam abstrusa & ab oculis hominum, dum actio illa peragitur, remotâ, eam, prout possumus, rationali considerandam subjiciemus. Primò ex naturæ thesauris abditis, in terræ visceribus fumosa substantia argenti vivi liquidi, nec dum congelati, calore subterraneo, qui locis centro propioribus fortior esse dicitur, rarefacta ascendit, quæ in sua propria natura frigida & humida existens, dum alteri vapori calido & sicco seu sulfureo, mutuo complexu

In auro quadratio

Quadratio circuli facta in auro

Quadratio in auro quomodo fiat naturaliter.

conjungitur, continuo calore circumeunte ab hoc sulfure aliqua qualitas calida & sicca illi argẽto vivo communicatur, quæ primum ad sensum non perceptibilis, post successu temporis accrescit. Exempli gratia: Habeantur in vase magno, tempore brumali frigidissimo, aquæ fluvialis centies mille centenaria pondera, quæ eò usque reducenda sunt, ut nec frigida nec fervida, sed tepida & temperatissima ad sensum videatur aqua, & quasi ad æquationem qualitatum (licet momentaneam, & non constantem) reducatur: Exiguo calore aliquantulum aquæ ejusdem incalescat, nempe vingintiquatuor horis, ad drachmam unam, quæ deinde mixta cum tanta aquæ frigidissimæ mole ne tantillum in ea alterat ad sensum, licet (dato eo, quod in illa aqua calidæ qualitates introductæ semper permaneant intensæ, nec evanescant) ad rationem quid, sed valdè exiguum. Hoc pacto annuo spatio, 365. drachmæ, seu libræ 2. & drachmæ 109. calidæ aquæ perficiuntur, hoc est mille annis, 2000. libræ & amplius. Cum verò una drachma aquæ calidæ mille drachmas aquæ frigidæ ad temperiem redigere præsupponatur, patet mille annis, 2000000. libras aquæ frigidæ contemperari, quæ summa saltem quinta pars est aquæ frigidæ præsuppositæ, à qua si quatuor partes separentur, quinta remanens erit 2000000. librarum æquatarum seu tepefactarum, in quibus saltem millesima pars, ut dictum, est calida & sicca, nempe 2000. libræ. Eundem ad modum in mineris subterraneis suâ naturâ frigidis & humidis, quoad argentum vivum (quoad sulfur verò terrestre & comburens admixtum diversimodè & accidentaliter calidis) calor aliquas exiguas particulas vincit, coagulat, sibique assimilat, hoc est, calidas & siccas reddit, quæ si per ignis vehementiam

mentiam inde ſeparentur, combibunt, millenas ſui de argento vivo frigido & humido, easque æquando qualitatibus quatuor in aurum reducunt. Quæ operatio eò uſque continuatur, donec totum per partes ſuas perficiatur, quod contingit fortè mille annorum ſpatio. Hic eſt Tetragonus in ſe reductus ſive cubus Phyſicus, cujus radix eſt quaternio, corpus verò 64. Ex quaque enim qualitate oportet eſſe ſedecim particulas in unoquoque latere, ſi æqualitas ſupervenire debeat; quòd ſi plures aut pauciores fuerint, anticipatio continget in qualitatibus quibuſdam. Hæc eſt aureola illa Domus ex quatuor angulis confecta, ex quibus ſi unus aliquis deficiat, ut corruat, neceſſum eſt. Hic eſt Circulus ille bis ſectus, nempe in quatuor angulos rectos, quorum ſi unus obtuſior aut acutior altero fuerit, perpendicularis proportio in omnibus interrumpitur. Hæc eſt phalanx illa quadrata, quæ cum æquilatera ſit, inter figuras omnes fortiſſimè quemcunque impetum expectat. Si enim ab Oriente hoſtis ingruat, ab Occaſu illi reſiſtitur, ſi ab occaſu, ab oriente, & ſic de aliis lateribus dicendum; quorum unum alteri æqualiter manum impertit, & ſtipando ſubvenit. Nec verò timendum, quod in eminentiis ejus vis fiat, cum hæc quadratura in Circulo concludatur, qui ab omni injuria, ut dictum, immunis eſt: Hoc vallum exiſtit & hic murus, non aheneus ſeu corruptibilis aquis, ignibus, ſed aureus, quo acies illa quadrilatera cingitur, ne quam à Vulcano, Neptuno, Jove aut Plutone cladem experiatur unquam.

Tetragonus Aureus.

Domus aureola.

Circulus bis ſectus.

Phalanx quadrata.

Murus aureus.

Cap. III.

In hoc aureo circulo, tanquam figura naturæ munitissima, esse dotes uberrimas reconditas, quæ non cuilibet obviæ, nisi circumspecto rerum æstimatori, occurrunt.

At quid causæ est, inquies, quod aurum adeò compactum, & à natura communitum sit, an hoc factum frustrà, an ut otiosorum speculationes aut lusus saltem exerceret? De Semiramidis sepulchro legimus, quod inscriptionem hujusmodi habuerit: *Tu* Quicunque *Regum thesauros divitarum inexhaustos appetis, intra me, quod sufficiat, invenies:* Hoc cum nullus Regum præcedentium religionis causâ aperire auderet, Cyrus auri desiderio flagrans animum sibi addidit, ut scrutaretur, quid intus lateret: Verùm ibi nihil invenit præter ossa putrida & hæc verba: *Nisi pessimus esses omnium viventium, non mortuis requiem negares, eorum claustra inquirendo, ut auro potireris, quod hic non reperis, nisi dedecus tui generis.* Non ita se rem habere cum auro existimandum est, tanquam Creator illud tam arctè concluserit, ut avertat curiosos ab ejus inspectione solummodo absque causa; imò potius ideo abscondit, ut aperiatur & perlustretur. Quæ enim pulchra & optima sunt, nunquam natura vilescere voluit, aut ante pedes jacere, sed *semper sudorem ante virtutem posuerunt Dii immortales*, ut Hesiodus inquit: Quæ rara, cara, & τὰ κάλα, δύσκολα: Castaneæ nuces, amydala & ferè omnes fructus meliores vel duris putaminibus teguntur, vel spinis armantur acutis, aut quocunque alio modo, ne omnium

libidi-

libidini pateant, defenduntur: Sic res preciosæ & thesauri gazophylacio, claustris & arcis servantur, vulgares verò ipsi populo prostant, nec absconduntur unquam: Hinc non frustrà Aurum sapientiores ita seratum aut conclusum autumant, sed id insigniores virtutes, præter colorem visibilem, in essentiæ suæ latibulis abditas habere, quas indignos scire aut acquirere non deceat: Alexander Magnus scrinium Darii preciosissimum rei preciosissimæ, Iliadi nempe Homericæ conservandæ deputavit, ostendens, quò continens seu tegumen sit carioris precii, eò contentum seu inclusum illo longè sibi carius & rarius videri: Ita & de auro judicandum, quoad faciem externam, quæ cum sit pulchra & munita, oportet medullam ejus seu formam seu essentiam esse longè majoris virtutis & dignitatis: Principes uxores & filias sibi carissimas an non in munitioribus castellis servant? Nec venena in aurea pyxide, sed alexipharmaca & Bezoardica recondi debent, ne opium pro apio ministretur ignaris. Injuriosi itaque erga Deum, ne dicam, blasphemi, existimandi sunt, qui putant, aurum saltem propter externas qualitates omnibus aliis rebus præpositum esse ab eo, tanquam luderet, cum humano genere, cui splendida in colore, virtute autem inania & frivola, æstimanda suppeditâsset & præscripsisset. An verò censent, fortuitò gentes omnes in auri precium conspirâsse, absque Dei singulari nutu & providentia? Quod si sic, ut Epicuræi, longè à scopo aberrant. Socrates juvenem de facie pulchrum, sed elinguem & malis moribus videns, *Ecce*, inquit, *plumbeum gladium in aurea vagina:* Alii Philosophi, inter quos Alphonsus sapientissimus, Reges ornatu & fastu graves, doctrinâ levissimos & vacuos, asinos coronatos, arietes

Aurum ex Dei providentia constitutum rerum precium.

aureo vellere, ſimias purpuratas vocârunt, innuentes animum, qui potior pars eſt hominis, corporis nitori reſpondere debere, & Regem commendari à benè regendo populum, quod à doctrina & animi culturâ provenit: Sic aurum, irritamentum malorum, dulce venenum & pondus terræ dixerimus ſolùm, niſi vires alias ſub cortice tegat, ob quas adeò gratum homini eſſe debeat. Naturæ inſtinctu parva animalcula ad objecta ſibi gratiſſima moventur, an ſolus homo ad noxia virtute craſſa? An ideo recondit aurum, quia alii hoc faciunt, nempe ob neceſſitatem? Sic opinor ſanè: At cur alii hoc faciunt? An cœco ductu & tacito ſolo conſenſu? Ita quidam reſpondent: Quod ſi verum, omnes humanæ res à caſu inani, nullo Dei conſilio, gubernarentur, quod abſit ſtatuere. Aurum enim exterius ſplendidum, cujus nulla eſſet interior virtus, tanquam pueri citra & conchas, in precio haberent: Admirarentur illud, cujus nullus eſſet uſus, nulla vis, niſi habendi ſui deſiderium apud cunctos relinquere, &, ut habeatur, ad mores perverſos incendere, quemadmodum Poëta canit:

Aurum, niſi vires abſcondat, quid.

Quid non mortalia pectora cogis
Auri ſacra fames?

Sed abuſus non tollit rei dignitatem & verum uſum. Aurum ergo, ut cætera omnia, non eſſe datum homini in damnum, veluti Pandoram, à Deo ſtatuimus, tanquam multorum malorum cauſam, ſed potius quaſi ſcrinium immenſarum virtutum & bonorum, quod ab ipſa natura clauſum adeò & munitum eſt, ne ad dotes in eo reconditas indigni, & cerdones penetrarent, at ſolummodo docti, induſtrii & prudentes, quibus ſolis hæc ſcripta volumus, aliis, quibus ut ſuibus amaracinum internecinum, oletum gratiſſimum videtur, ut ſuo ſe oblectent genio, permittimus.

Aurum ſcrinium virtutum.

CAP. IV.

CAP. IV.

Aurum, quasi Solem terrenum à quibusdam dictum, esse centrum omnium humanarum actionum, veluti cœlestis planetarum.

NON veremur judicia illorum, qui legentes vel audientes has nostras pagellas pro auri dignitate scriptas, exclamabunt, ut quidam de Hercule;

Quis laudabile non putet, aut fastidiat aurum?

An non ut:

Laudibus arguitur vini vinosus Homerus,

sic tu hirudo & sititor auri, quod occinis ad ravim usq;? Verùm his respondemus: Quod humanũ sit nos homines, inter alios degentes, pati & fateri, sed ita sitire, ut non pro morbo, sed grato appetitu hunc affectum agnoscamus: Quod si bonum est per se aurum, & virtutes sibi inditas habet, quid ni appetendum sit? Aristoteles rogatus, cur pulchra adeò essent appetibilia, hanc quæstionem cœci esse respondit; quia scilicet oculi proditores sunt pulchri, idque imaginationi, hæc cordi, obferunt. Hinc Alexander Magnus, ejusdem discipulus, Persicas puellas vocabat dolores oculorum. Sumus igitur inter bonorum appetentes, non sitibundos Euclíones aut Ictericos, ob auri desiderium extremè laborantes, de quibus dicitur:

Quò plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ:

Et,

Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.

Si bonum est aurùm, propter aliud, nempe necessitatem & usum externum solummodo, quis, nisi Cynicus, ab *Diogenes Cynicus.*

ab eo tum quoque abhorreat? Quis oblatum honestè repudiet, aut benè partum in mare abjiciat? Fuit olim illa mens quibusdam, at rarissimis, qui ob hanc quoque superbiam, quod aurum, superbire alios faciens, spreverint, in ore sunt omnium & admiratione: Nobis hac ætate aurea non licet aurum non appetere, quoad necessitas præscribit; Immodicam ejus Bulimiam aliis relinquimus. At si inter bona, & ex bonis non minimum, imò preciosissimum, cur non prædicetur, cur non dignis laudibus efferatur & celebretur? Cum sint, qui quisquilias & apertè mala panegyricè dixerint. Circulum esse aurum, cui quadrangulum à natura insit, demonstravimus, nunc idem Centrum omnium ferè terrestrium innuimus. Ut enim Terra hæc quanta, quanta, est Centrum Universi, primique Mobilis, & Sol cœlestis, tanquam Lampas diurna circa hanc in Circulum ducitur, nihilominus ipse existens cæterorum Planetarum norma Centralis, sit aurum in sua natura circulare Centrum invenitur rerum in mundo prostantium: Excipimus semper Divina, quibus virtutem, eruditionem & honorem adjungimus, in auri censum non cadentia, nisi pessimo exemplo. Centrum communi vocabulo dicitur id punctum, à quo diametrales lineæ ductæ sunt æquales, in peripheriam terminatæ: Ita ab auro res precio & æstimationi subjacentes æqualiter distant, hoc est, Geometrica proportione, vel, si mavis, Arithmeticâ omnes ab uno auro determinentur, earumque valor & æstimatio ponderatur. Hæc est Polycleti Regula, quâ Reipub. singula definiuntur, quâ meum à tuo discernitur, & cuilibet meta vivendi præscribitur: Aurum in medio ponitur, circa quod omnes laborant homines, Reges, Principes, Nobiles, Ignobiles, Cives, Rustici, Opifices

Crates Thebanus.

Aurum quia bonum prædicandum.

Aurum centrum terrestrium.

Centrum quid.

Aurum cur centrum dictum.

Aurum Polycleti Regula.

Aurum in medio omnium.

pifices, literati, illiterati, & denique quotquot in mundo degunt Quod si ita est, an non Centrum est omnium? An non multi operãtur, student, loquuntur, silent pro auro obtinendo? Respice bella, navigationes, mercaturas, tot inventa subtilia, quibus Orbis ferè totus præoccupatur, an non pro auro fiant? In Oceanum sermonis immensi lapsus dici possem, unde vix unquam emergar, si commoditatem & necessitatem auri infinitam evolvere conarer: Non ignis aut aquæ major usus est, quàm auri in hac mortali vita, licet hæc in primo statu simplicissimis naturæ donis contenta fuisset, nec auro indiguisset, cæteris paribus: Nunc aliter se res habet, cum patrium imperium à Nimrodi, venatoris coram Domino, ætate cessârit, regesque terræ præesse populis ceperint; jura & leges, crescente hominum malitiâ, institutæ, sepes, muri, tecta, limites agrorum & fines regionum positi, æs cusum, argentum signatum, aurum preciabilium precium unum habitum sit: Paucissima ex multis innuisse sufficiat. Nullum itaque dubium est, solem hunc terrenum prælucere aliis quibuscunque rebus, ut sol planetis: Hi à sole, tanquam rege, lumen omne recipiunt, cui vicariam operam præstant assurgendo vel motus variatione sese accomodando, dum in apogæo tardi, in perigæo celeres, nunc retrogradi, nunc directi apparent: Sic ab auro cæteræ res valorem & sui precium consequuntur, quæ vicissim illi cedunt in honore, durabilitate & virtute: In honore, quia in regum coronis & sceptris gestatur, in poculis & patinis usurpatur, in cathenis & vestibus visitur: In duratione quoniam cætetæ res in chaos Elementorum citò redeunt, aurum verò nunquam, nisi fortè tardissimè: In virtute, quia & Medici Hippocratici ipsi summas vires

Aurum sol terræ.

aſſcribunt, propter quas ſuis medicinis foliatum aurum immiſcent & ægris propinant.

Cap. V.

Quod cauſæ precipuæ, cur menſura menſurabilium & precium preciabilium ſit aurum, in ternis proprietatibus exiſtant; primò in externis accidentibus, colore, puritate, ſplendore, extenſione, pondere ſono & innoxia qualitate.

Aurum cæteris terreſtribus prævalere cum non longa probatione egeat, teſtantibus id ſingulis mundi angulis, huic ad faſtidium inculcando ſuperſedebimus, ac potius cauſas, cur ita ſit, rimabimur; quas licet diligentiſſimè Franciſcus Picus Comes Mirandulanus, Philoſophus acerrimus indagârit, cum tamen alio reſpectu id fecerit, eaſdem noſtræ Minervæ proponemus. Ex ternis itaque fontibus ſeu proprietatibus auri eas emergere ſtatuimus: Primò ex iis, quæ ſenſui externo innoteſcunt; ut viſui, colore, puritate, ſplendore. Color in auro non pallidus eſt (ut quidam, ideo pallere reſpondit, quia multos inſidiatores ſui patitur.) ſed Citrinus, qui ex rubeo & albo, mixtis inter ſe proportionabiliter generatur; utpote medius inter extremas, nigrũ & album: Hic enim ut nimis diſpergit viſivam virtutem & ille in arctum contrahit, ſic Citrinus color oculorum aciem, quemadmodum & viridis, reficit, in mediocritate conſervat & delectat. Aurum rubeum dicitur à formali vel colorante & potiſſima ejus parte rubea, quæ dum

Aurum cur precium rerum.

Auri proprietates externæ grata Viſui, Color.

Aurum cur rubeum dictum.

dum per cancellos albos pellucet, Citrina videtur; *Cur Citrinum sit.*
quemadmodum in virginum malis albissimis, dum sanguis trāsparet, pudoricolor cernitur. Hæc est Rosa purpurea inter spinas, Veneris sanguine & lepore tincta, quæ non animadvertitur, nisi à sciente inter colores discernere. Tinctores ex albo flavuum herbis suis efficiunt, ex flavo Citrinum leviter superveniente rubedine, ne quid de reliquis adjiciam. Fusores metallorum cuprum rubei coloris in flavuum latonem mixtione cum tutia subalba vel fumo metallorum alborum promovent. Unde manifestè patet, ex rubeo & albo Citrinum emergere; qui color auro proprius est, & ex rubea albaque ejus substantia, unita, componitur. Quemadmodum enim aquæ rubeæ & albæ simul confluentes, medii coloris aquam reddunt, ita magis cocta in auro pars cum crudiori mixta, eam tingit, & vice versâ à tincta diluitur. Etsi verò non omnis venustas à colore petatur, nec quod pulchrum, mox virtuosum existimetur, tamen quia *gratior est pulchro veniens è corpore virtus*, eò acceptabilior est hæc inter metalla species, quò colore est speciosior. Ut enim quilibet talis præsumitur, qualem se hominum oculis, extrinsecus ornatus, infert, ita aurum à pulchro & grato suo colore apud vulgum primam commendationem meruit, hac præsupposita ratiocinatione, sub tam pulchra veste corpus præclaræ indolis latere, aut in domo tam honesta Dominum singulari gravitate præditum habitare. Quæ de colore auri dicta sunt, eadem de puritate & splendore ejusdem accipienda veniunt. Puritas seu homogeneitas essentiæ simplicitatem arguit; quæ quò major est, eò ad Circulum, æternitatis symbolum, sive punctum indivisibile propinquius accedit. Animalia & vegetabilia ex par- *Puritas.*

tibus heterogeneis & organicis constant, ideoque morti obnoxia sunt; Elementa verò ipsa, quia ad simplicitatem magis tendunt, licet non secundum partes, tamen secundum totum, permanent. His adfinia sunt ex Elemẽtis composita puris, multiplici mixtione interveniẽte, qualia sunt inter metalla, perfectiora dicta. In his fortior compositio, & per minima mixtio effecit vinculum Elementorum gravium & leviũm arctissimum, quod vix solubile sit humanis viribus aut tẽporũ injuriis. Puritas verò in auro prævalet magis, quàm in reliquis metallis, quia hoc magis calore coctũ, coctione purgatũ, purgatione consolidatum, & totum aurum merum factum est. In lacte tres sunt substãtiæ separabiles, quæ à se invicẽ differunt colore & cõsistentia, serosa, butyrosa & caseosa: sic in vino, sanguine & aliis liquoribus videre licet. At in auro quamvis sint binæ essentiæ à natura conjunctæ, tamen utriusque eadem est denominatio, puritas & homogeneitas, eadem radix, basis & origo, nempe Mercurialis; quæ una est ex causis, cur nulla separatio fiat in auro partium, sive igne, sive aqua torqueatur. Splendor ab aquea & clara substantia terrę homogeneæ incorporata provenit, qui ideo major est in auro quàm in cæteris metallis, quia aqua lavit in hoc magis suam terram, eamque penetravit & sibi univit. Proprium enim aquæ est splendere, ut ignis fulgere & rutilare: Utrumque in auro conspicitur. Dum enim splendet, rutilat & fulget, instar stellarum in nocte micantium: Utque splendor Soli cœlesti proprius est, indéque communicatur Lunæ & cæteris cœli facibus, sic & terrestri, hoc est, auro; quod cum aqua & igne, nec non aëre & terra proportionaliter temperatum sit, hinc splendidum fulgorem noctu diuque oculos humanos perstrin-

Splendor.

perstringentem de se projicit. Quod præter ipsam experientiam testatur Hermes cap. 7. tractatuum 7. *Ideò*, inquit, *Philosophi ipsum prætulerunt & magnificârunt, dicentes, Aurum hic haberi in corporibus sicut Sol in stellis sub lumine est splendidior*. Et Geber in Summa lib. 2. cap. 5. *Quod verò aurum claram & mundam ipsius* (argenti vivi) *substantiam habuit, per splendorem ejus fulgorem & radiantem manifestatur non solùm in die, verùm etiam nocte.* Præterea tam tactu, quàm visu Auri incredibilis extensio seu dilatatio & pondus explorantur, in quibus proprietatibus cum longè superet omnia alia metalla, videntur illæ essentiam auri magis exprimere, hominibusque gratum facere. Tantũ enim unicâ unciâ auri deaurari, quantũ vix denis argenti argentetur, referunt illi, qui experti sunt, ob summam ejus substantiæ subtilitatem & concoctionem, quæ in argento non tanta occurrit, quippe crudiori & crassiori corpore, in quo non tanta & tam diutina, quàm in illo, elementorum attenuatio & commixtio facta fuit; quod patet in uvis immaturis, quarum succus refrigerat, astringit, incrassat & repellit, cum vinum depuratum ex iisdem maturis contrà calefaciat, aperiat, attenuet & discutiat. In hoc enim spiritus ille ætherius maturatione & calore Solis satis elaboratus, circulatus & perfectus est, qui omniũ vini operationum author exsistit; in illis nequaquam. Simili modo in auro sulfur est rubeum, maturum, diutissimè excoctum, ideoque partium tenuissimarum & quasi ætheriarum, unde omnis ejus extensio, dilatatio, penetrabilitas & foliatio contingit; In argento verò sulfur album & non satis coctum invenitur. De ponderis auri quoque experimentatores testantur, quod ferè duplum habeat argenti, sub iisdem quantitatis dimensionibus, ita ut si per idem fora- *Tactui, Extensio.* *Pondus.*

men fila diverſorum metallorum trahantur, ejuſdem craſſitudinis & longitudinis, Aureum ſit in pondere docimaſtico granorum 72. argenteum 36. totidem plumbeum, ſtanneũ 25. cupreum 30. ferreum 27. chalybeũ 28. ſi Claveo debetur fides; Quamvis Erkerus auri argentique in pondere proportionem paulò aliter obſervârit.

1. *Notabile ſcitu dignißimum.* Ubi notabile quid jam dictus Erkerus, Cæſareæ Majeſtatis per Bohemiæ regnum metallorum ſcrutator ſeu Docimaſtes acerrimus, adjicit; nempe nullum aurum à natura vel arte depuratum inveniri, aut adeo depurari poſſe per ignes, aquas aut alia criteria, quin ſemper tantillum de argento, naturaliter ipſi immixto, apud ſe re-
2. tineat. Idem de ipſo argento teſtatur, vix immuni omni ex parte reddendo à plumbo, quomodocunque exami-
3. netur vel probetur. Quibus accinit hoc axioma, ab experientia deductum, quod omnis minera plumbi vel etiam alterius imperfecti metalli ſemper granum, tanquam Embrionem, argenti in viſceribus ſuis abſcondat, ſive hoc ſit operæ pretium, ut ſeparetur ſive non. Et
4. ſic, quod minera argenti quælibet aliquantulum aureæ prolis foveat & retineat, quicquid oſores doctrinæ me-
5. tallicæ contra futiliſſimè diſputent. Ubi & hoc ipſius naturæ placitum & omnium in metallicis locis ſeu fodinis expertorum, ut apparet, Paradoxon, imò veriſſimum dogma, aſſcribemus atteſtante Reverẽdo & Doctiſſimo Viro M. Johanne Matheſio vallis Joachimicæ (ubi ſeſquimille, & amplius metallicos operarios noctu diuque occupatiſſimos per tot annos; circiter 100. huc uſque vixiſſe conſtat, ex quorum conſenſu & relatu ſuam hanc hauſit doctrinam) divini verbi olim miniſtro, in Sarepta ſua de metallis, eorumque ortu diſertiſſimè, licet Germanicè, edita, nempe non ſolùm metalla

omnia

omnia ex argento vivo & ſulfure orta eſſe & oriri, ſed quoque adhuc in viſceribus terræ & mineris ſuis creſcere, 6.
hoc eſt, ſuo modo vegetare, augeri & fieri mixtione & concoctione naturali, quemadmodum ſupra terram creaturæ aliæ, nec ſimul & ſemel eſſe creata & facta ab initio; imò benedictionis divinæ verbum; *Creſcite, & multiplicamini*, his quoque mutis & latentibus creaturis à DEO dictum. Adhæc, quod amplius eſt, eadem ex im- 7.
perfectis perfecta fieri gradatim & uſq; ad acmen provehi, ad quam cum pervenerint, accedente calore 8.
immodico, abſumi, comburi & imminui; atque ſic ætates ſuas diverſas, infantiam, adoleſcentiam, maturam & ſenilem experiri. Quæ, ſi ita ſunt, quemadmodum dictus Vir Reverendus (à Chymicis aliàs prorſus abhorrens, ne quid in illorum gratiam retuliſſe exiſtimetur) multis argumentis & experimentis demonſtrat (quæ ſuo videantur apud ipſum loco) taceant alii, qui hanc in metallis potentiam negant; exibilant & explodunt, utpote ingrati erga benignam matrem, Naturam DEI opificis miniſtram ejusque ſcrutatores iniquiſſimi rerum cenſores; quibus & hoc obiter enodandum relinquo, ſi metalla in ſe invicem non ſint natura vel arte mutabilia, ut cauſam exponant; jam partim dictorum octo
notabilium, & partim dicendorum; Cur metalla omnia 9.
perfecta & imperfecta in argentum vivum currens reduci queant; quod adeò vulgatum eſt, ut dubitationem nullam admittat; Cur ferrum in chalybem, & utrum- 10.
que in cuprum tranſeat, non ſolùm per aquas, naturales in fodinis Zepuſienſibus, Goſlarienſibus (ut oculatus teſtis adfirmare poſſum) & aliis, ſed etiam artificiales vitrioli communis ſolutivas; Ubi, ne quis ex vitriolo, cupri atomos ſeu ſemina in ferro corroſo congregante, id ac-

cidere

cidere opinetur, ut Gulbertus & alii cavillantur, notandum, quod hoc & à natura & arte refutetur hoc modo: A natura, ut ante dictus Erkerus obseruavit; quia in
11. *Nota bene.* Cuticensibus fodinis, ferrei clavi lignis infixi, ibique per aliquot annos retenti, in merum & verum cuprum,
12. integrâ suâ substantiâ transmutati sint. Ab arte; prout alii experimentati sunt, absque vitriolo, solo oleo sulphuris per campanam facto, cum duplo aquæ fontanæ commixto, cui chalybis vel ferri laminas tenuissimas sæpè ignitas & restinctas in aqua frigida, incoquendas per sex horas lento igne, tradunt; unde vitriolo viridi post refrigerationem vasis collecto, inque aqua communi cum aliis laminis chalybis, bullito, nitellas æris, igne propriè reducendas, apparituras. Gravissimum verò pondus in auro efficiunt elementa terrestria, in copia excedentia, ut & aquea, ab aëreis & igneis in virtute prævalentibus per minima penetrata, consolidata & repleta, ut nulli pori aëri relicti sint, ita ut quidam statuant, in eo esse octuplum terræ, quadruplum aquæ, duplum aëris & simplum ignis, quoad substantias elementorum; quoad virtutes verò & qualitates, unam particulam ignis in efficacia correspondere denis aëris, centenis aquæ, millenis terræ, & quibus omnibus mixtis & remixtis anaticâ proportionē seu æquationē auri produci. Quorum omnium, ne nos ipsi authores videamur, plurima testimonia adducere liceret, si opus esset, & ratio scripti exigeret. Verùm cum per sese pateant, nec ab ullo, nisi ignaro, in dubium revocari possint, aliis præteritis, Bernhardi Comitis, Philosophi practici & experti (cui non minus, quàm alteri, in sua arte, artifici fides adhibenda est ab inexpertis) hac de re authoritatem proferemus, qui in epistola physica sua ad Thomam de Bononia;

Experimentum aliorum.

In auro cur pondus gravissimum.

nonia; *In auro est, inquit, multò magis de elemento graviori & passiviori, materia scilicet, & non qualitate, quam de leviori & activiori, id est, quantitate. In eo major est terræ quantitas, quàm aquæ, & major quantitas aquæ, quàm aëris, & major aëris, quàm ignis. Propterea omnium metallorum est gravissimum In hac tamen inæquali proportione quantitas est æqualis & anatica proportio qualitatum calidi, sicci, humidi & frigidi; quia quodlibet horum est in auro, ut jam prius dictum est. Cujus causa ponderis est permanentia soliditatis terræ & aquæ & solutio aquæ homogeneæ cum terra: quia aqua solvit terram homogeneam. Item causa ponderis est intrinseca eorum per minima permixtio; quia aqua non patitur terram poros habere, tam in auro, quàm in argento vivo, quod aliter est in reliquis metallis, in quorum congelatione propter scoriam à mercuriositate seu Mercurii natura rejectam & heterogeneam eisdem metallis permixtam, pori insensibiliter fiunt, unde supervenit levitas, quæ non est aliud, quàm absentia materiæ & ejusdem porositas; ut gravitas non est aliud quàm solida appositio materiæ.* Hæc ille. Restat sonus in auro, qui obtusus est & quasi nullus seu mutus propter causas easdem, nempe cum sonus fiat locis concavis, porosis & aëre plenis, ut tympano & aliis, & aurum nil concavitatis in se admittat; Ergo & ex metallis minus sonorum est, per se considerando; si verò cum aliis misceatur, harmoniam seu tinnitum non inconcinnum, sed lepidum, causatur. In auro equidem Apollo cum Musis suis auditur, ex quibus hæ ducunt choreas & saltant ad lymphas fontis Hippocrênes, ille canit ad citharam & dictat carmina. A sulfure enim aureo & rubeo, utpote igneo, ejus acutus sonus provenit; A Mercurio, ceu aquosis partibus, gravis. De Qualitate innoxia auri dicimus, quod in cibis & potibus pro patinis & poculis Regum & Principum optimè inserviat,

Auditui sonus.

Gustatui innoxia qualitas.

viat, cum illis nec æruginem, nec ferruginem vel plumbaginem, aliudve ſimile, humanis viſceribus ingratum & noxium, adminiſtret, ſed contenta edulia & potulenta tanquam diligentiſſimus Condus Promus accipiat & reddat. Acetoſa, ſuccus cibi, limonum in vaſis aliis metallicis potius venena fiunt, quàm Alexiteria adverſus venena, cum corrodantur ab ipſis vaſa, quemadmodum & ipſa lapidea & marmorea, in auro verò manent, quæ ſunt, imò in virtute augentur. Hinc quæ mala à plumbeis canalibus & vaſis, quibus aqua ducitur & continetur, in cibis & potibus uſurpata ſæpius, inferuntur, ut ſunt ſtrumæ gutturis & nodi, auro dicuntur curari; ut patet in quibuſdam regionibus, ubi pro curatione eorum aureus numus patientium collis nudis adaptatur. Ad hoc à Regibus medicantibus fit; non Medicis, qui potius accipiunt, quàm dent aurum, pro mercede. In aliis quoque locis, ubi argentum vivum ſeu inſpiratione ſeu inunctione corporibus humanis ſe inſinuaverit, per idem aureum remedium illud educi & captari poſſe, ſunt, qui teſtantur. Innoxiam verò qualitatem in auro inprimis animadvertimus in uſtulationibus, quæ ſi fiant cum auro abſque fœda exulceratione aut eroſione, imò abſq; indecenti cicatrice perfici, ipſo uſu expertum eſt, ut in pilorum frontis eradicatione, cauteriis quibuſcunque & aliis hujuſmodi: Unde Avicenna dict. 5. cap. 7. *In auro*, inquit, *ſunt naturæ abſconditæ, quæ proſunt toxico, aut illi, qui percuſſus eſt ferro; & pueris naſcentibus, ſi quando natus fuerit, teneat, non timebit Dæmonem. Et ſi prægnans mulier biberit, non abortabit.* Et dict. 6. cap. 13. *Non putes, quòd lapides, quamvis cariores vendantur auro, quòd magis valeant, quàm aurum. Ideò enim precium habent, quia pauci inveniuntur; Et de omnibus rebus hujus ſeculi*

magis

magis valet aurum, & ita fuit, & erit per omnia secula. Item dict.1. cap.2. *Et sicut Sol magis valet, dans fortitudinem suam usque ad Saturnum, & deorsum usque ad Lunam, & ita aurum est preciosius omnibus aliis; Et ideò, quia omnes res cœlestes sunt mixtæ cum terrestribus.* Hæc Avicenna. Quæ omnia & singula antedicta primam & externam quasi causam præbuerunt hominibus, quòd aurum ita honorârint, pro precio preciabilium assumpserint, & quibuscunque aliis terrestribus antepósuerint, ut Monarcham. Cúmque, quod rarum, carum, & semper cupiamus negata, hinc auro precium augemus, ejusque sitim magis patimur, quàm si ejus copiam, quantam vellemus, in propatulo haberemus, quod tamen per accidens contingere non diffitemur.

Cap. VI.

Secundò, auri prærogativam dependere ab ejus à corruptione immunitate, & quasi perpetuitate contra omnium elementorum injurias, ut ita æternitatis imago corporea habeatur.

QUÆ hactenus dicta sunt de auri æstimationis causis, vulgo satisfecisse potuerunt, qui saltem exteriora respicit accidentia, inque iis hæret obtutu, ad interiora vix unquam penetrans, quemadmodum pueruli videntes pomum ex ejus colore & sapore non ingrato certi nihil ulterius, cur appetant, animadvertunt. Verùm hæc prudentibus non satis ad palatum fuere, qui essentiam rerum & causas internas acrius scrutantur: Unde nisi quid aliud in auro præ cæteris mundi objectis reperissent, calculum suum alteri naturæ potius,

quàm auro dedissent, in qua nimirum hoc, quod maximè optarent, aut reipsa, aut imaginetenus invenirent. Ut autem omni creaturæ, præsertim rationali seu homini, hoc in votis maximè est, ut cum sit, bene sit, nec unquam esse desinat, ita videntes aurum verè unicum in rebus humanis incorruptibile existere, aut longissimæ durationi, quæ proximè ad æternitatem accedit, aptissimum, hoc elegerunt unà cum vulgo consentientes in subjecto, licet fine diverso. Aurum itaque ut pulcherrimum visu, tenuissimum dilatatu, ponderosissimum tactu, rarissimum inventu, saluberrimum usu judicatum, cum æternitatis haud obscuras in se ostendat propietates, præ aliis, sapientibus arrisit, ut esset corruptibilium norma, terrestrium thesaurus & elementorum compendium. Existimârunt insuper æternum illum Universi Creatorem (qui ex elementorum sinu & capsula omnia corporea sublunaria eduxit) cum individua hominum per se, ut jam vivunt, æterna non creârit, sed per sobolē subsequentē eorū corruptioni & elemētali dissulutioni consuluerit & subvenerit, voluisse aliq symbolum & tecmyrion æternitatis post hanc vitam futuræ, cum corpus & anima eodem vinculo societatis quasi postliminio copulabuntur, nobis ob oculos proponere, unde tanquam ex aperto libro ea, QUÆ JAM NON SUNT, SED ERUNT, QUÆ VERO SUNT ET ESSE DESINUNT, quotidie disceremus, nempe Aurum corporeum & elementatum à natura factum, non destruendum, quoad terminus mundi adfuerit. Animalia, plantæ & reliqua omnia in hac mundi inferioris machina seu theatro, oriuntur, augentur, diminuuntur, moriuntur, pereunt, & personas suas mutant, imò esse incipiunt & desistunt, pro magni illius Actoris voluntate.

Aurum quia quasi perpetuum gratum.

Aurum symbolum æternitatis.

te.

se. Solum aurum à prologo ad Cataſtrophen expectat, omnes actus perficit, in omnibus ſcenis currit, nunc Rex, nunc ſervus, nunc Medicus, miles, agricola, mercator, ut ipſo Vertumno aut Protheo plures aſſumat formas & habitus. Omnes enim homines ſeu ſuperioris ſeu inferioris ordinis hoc uno decorari cupiunt, hoc uno honorari, imò & ſexus fœmineus hos ſibi datum ad mundum & delitias arbitratur, & quis non ſibi vendicat Aurum, ut proprium? Sexcenta ſunt artificum genera, quæ id ex ſuis tenebroſis clauſtris eruunt, ab admixtis ſegregant, purificant, fundunt & elaborant. Plures, qui propter id lucrandum & obtinendum, inſudant: Cauſa hæc una eſt; quia etſi à furibus & prædonibus auferri poſſit, tamen ab igne & aqua, carie, putredine, tineis & vermibus præſervetur, ut tutiſſimum vitæ humanæ Balſamum & Viaticum, quod in parvo corpore multarum rerum cenſum contineat, tanquam alter Tydeus, de quo dicitur, quòd parvus mole corporis, magnus virtute mentis extiterit. Si quis ab oriente in occidentem, vel à ſeptentrione in meridiem, aut vice verſa tendat, Comes itineris aureus numus aptiſſimus eſt; quia nec gravat portantem, ſed lætitiâ potius afficit, cum ſeſe captivum pro Domino ſuo in exteris oris apud barbaros duci patiatur & detineri, ut Dominus liber per mundum migrare poſſit: qui eidem victum & amictum, equos, quadrigas, arma & gratiam apud cunctos quærit, ſeſe pro pignore ſiſtens creditoribus. Aurum ſolum non formidat hoſtes, quia intrepidum, licet ferè omnium inſidias patiatur, invictumque permanet, licet vim ſentiat. Ignis quidem illud liquefacit, at non deſtruit; aqua corrodit, at non conſumit; Oceanus abſorbet, ſed in fundo ſuo abſcondit & poſt revomit. Hoc

Aurum perſonam perpetuam ſuſtinet in ſcena mundi.

Aurum vitæ humanæ Balſamum.

Aurum ſervus fidiſſimus.

unum ridet omnes omnium conatus hoſtiles, eſtque veluti Cygnus invulnerabilis, à nullo, ne Hercule, ſubjugandus. Hæc eſt Aquila illa gemina Delphis (ubi Apollo ex auro ſolido aram, ex Crœſi illius ditiſſimi dono, mille laterum habuit) utrinque verſus Ortum & Occaſum ad terrenum orbem circumlineandum emiſſa, quæ eodem loci revertitur. Aurum ſolum, ut ſapiens, quamlibet terram elegit pro patria, cum ubique bene ſe habeat, omnia ſua ſecum portet, nec aliena appetat, ipſum ab aliis ſemper appetitum: In hoc uno æternitatis imago relucet, cum idem tanquam pulcherrimns ille Narciſſus ſeſe in fonte aquæ ſplendidæ contempletur, ſeipſum depereat amore & à ſeipſo pereat perennis ut vivat. A quo enim liqueſcit, & omnia alia labaſcunt, nempe igne, nutritur ſolum, ut Salamandra, cum in igne creverit, ut Pyrauſta, quod de ſulfure ejus ſeu forma rubea intelligi debet: Cui ſanctus Euangeliſta Johannes in Apocalypſi cap. 21. ℣. 18. aſſimilari dicit *Urbem ſanctam*, affirmans, *eam fuiſſe aurum purum, & ſimilem vitro puro*: De quibus verbis Matheſius in Sarepta Conc. 15. *Textus equidem Johannes*, inquit, *videtur non de communi auro, quod apud nos cognitum eſt, loqui, ſed de novo & ſingulari quodam auri genere, quod ſupra priſtinam ſuam nobilitatem & vim in novo mundo proprietates habiturum ſit ad inſtar criſtalli, nec tantum refulſurum, ſicut lapis auri vel hyacinthus, qui tantum auri colorem habet, ſed hic etiam ipſum aurum ſpiſſum ac defæcatum fore & perſpectibile.* Hæc ille. Quæ ſimilitudo ideo ab auro deſumpta videtur, tum quia hujus forma abſtracta à materiali parte inſtar vitri ruberrimi & pellucidi appareat, tum quia tota ejus compages quaſi æternis vinculis ligata inter ſe cohæreat, ideoque æternæ civitatis, Hieruſalem ideam repræſentet: A

Aurum Cygnus invulnerabilis.

In auro æternitatis imago.

Æterna civitas comparata auro.

ſtramine

ſtramine enim & ſtipulis, aliíſve combuſtibilibus & facilè perituris rebus allegoria deſumpta alieniſſima fuiſſet, ubi de perpetuo duratura ſocietate aut de cœleſtibus ſermo eſt, quæ nihil cum iſtis adfinitatis aut commercii, cum auro verò plurimum obtinent. Nam ut cœlum, quoad viſibile, purum eſt abſque maculis, rotundum in forma & motu, mutationi nulli ex elementis obnoxium, ſic Aurum. Quicquid beatorum hominum cœli arcem & felicitatem poſſidet, illud ſublunaria omnia, *ut vanitatem vanitatum & omnia vanitates*, deſpicit, & ab illorum injuriis liberum evaſit, etiamſi gigantea manus ſuperaddat Pelion Oſſæ, & minas horridas crepet: Ita quicquid ex imperfectis metallis aut mixtis ad auri conſtantiam à natura magiſtra vel arte obſtetrice provectum eſt, id manet in eo ſtatu proſperrimo, donec mundus ipſe, quicquid contra fremant nugigeruli blaterones, qui ſe cœlum digitis tangere poſſe imaginãtur. Adhæc Magi illi ſeu ſapientes viri, qui Regi Regũ recẽs in Bethlehem nato, Chriſto Salvatori noſtro, Genethliaca obtulerunt dona inter cætera aurum elegerunt, utpote Regi ob æternitatis imaginem debitũ. Ut enim palma & laurus dabãtur antiquitus æterno temporalibus & mox morituris Regibus in ſymbolum certæ alicujus victoriæ, ſic huic æterno Monarchæ, qui carnẽ humanam in tempore aſſumpſit, at in æternum non depoſiturus eſt, meritò datur Aurum, unum, perpetuum, tum ob humanam neceſſitatem, tum ob divinam omnipotentiam & affluentiam. Ne quid de auri uſu in Veteri Teſtamento adjiciamus, hoc conſtat, etſi ſit & habeatur æternum aurum, ignibusque inſuperabile, tamen à Moiſe, ex juſſu divino, aureum vitulum (in Eremo Idololatriæ objectum, ab Aarone erectum,

Æterno Regi aurum datum in ſymbolum.

Moſis artificium cum auro.

Exod.

Exod.cap.23.) combustum, ejusque pulverem aquæ inspersum populo Israëlitico propinatum fuisse, quod non absque miraculoso artificio sive divino sive chymico factum suspicamur, aliisque magis enodandum relinquimus. Causas verò hujus in auro perpetuitatis, quamvis ex ante dictis quilibet subintelligere queat, tamen hîc eas uberiores indigetabimus. Triplex omnino aurei nodi filum est, quo ille connectitur; Primum, Elementorũ, terræ, aquæ, aëris & ignis illa proportione & mixtionis subtilitate mira complexio & per minimos atomos mutua colligatio, ut terra absq; aëre & aqua absque igne, licèt inimico aliàs infestissimo, manere nō possit, ùtq; ignis aër, aëre aquã, aqua terrã, quasi cathenatim conjungat in rarefaciendo, & econtra terra aquam, aqua aërem, aër ignem copulet in condensando, ut fiat unum compositum, constans, perpetuum, licet Elementatum. Dum enim ignis externus stimulat aquam Mercurialem, ut subvolet in auras, quemadmodum in vulgari Mercurio, metallis imperfectis, aliisque liquorosis substãtiis contingit, detinetur à terra homogenea, cui ea aqua incorporata est, & per aëris intercessionem commendatur igni interno, ne ille admittat separationem aqueæ substantiæ à reliquo composito. Nam similia similibus conservantur & contraria contrariis tolluntur, ut habent Medicorum axiomata. Cum verò consuetudo fiat altera natura, & quæ consueta sunt, facilè tolerantur, insueta minus, ut patet in Æthiopibus, qui Solis ardore inde à pueris exusti, nostræ æstatis intensum calorem quemcunque facilimè ferunt, qui fortè Germanis minus assuetis molestissimus sit, hinc aqua frigore continuo densata transit in cristallum vel terream substantiam pellucidam, & vice versa Mercuria-

1. Aurei nodi filum Elementorum per minima mixtio.

lis

His aqua calore diutino exercita, absque evaporatione, calori assuescit & fit calida, permanente qualitate. Tigris tandem disciplinam agnoscit, & leones & ursi domantur tempore. Quidni Elementa quoque à contrario suo emolliantur, superentur & vincantur, dummodo violentia subitanea operationi absit? Hinc natura lentè festinat in suis mutationibus naturalibus, donec Aquila Bufonem attollat, & bufo aquilam deprimat, hoc est, alterum ab altero inseparabiliter teneatur, & sulfur ex argento vivo generetur, identitate substantiæ Mercurialis manente. Secundum filum complexionis aureæ est in duplici jam dicta substantia Mercuriali, fixa & volatili, rubea & alba, matura & immatura; ex quibus si cruda alba & volatilis per se consideretur, invenitur, quod in eo aqua ita adhæreat terræ, & terra aquæ, quod terra cum aqua simul in aëra seu alembicum ascendat, quod est aliàs contra commune naturæ institutum. Ex animalibus, vegetabilibus & reliquis omnibus calore fit separatio, ut aqua absque terra ascendat, terra absque aqua in fundo resideat. At in Mercurio omnia Elementa cum aqua volant, nempe in volatili, quemadmodum & in fundo quiescunt, nempe in fixo. Quantum enim juris habet aër in terram, ut illam subvehat, tantum & terra habet in aërem, ut illum secum in fundo retineat; Quod contingit in altera auri parte, cocta, rubea, fixa. Hæ duæ substantiæ simpliciter & seorsim per se mixtæ denuo miscentur & una cum altera confunditur, sicut fixa, rubea & cocta albam, volatilem & crudam figat, fixet & concoquat. Quæ duplex mixtio in auro naturali facta efficit, ut ejus substantia sit indivisibilis, & prorsus quasi perpetua. Tertium aurei nodi vinculum est æquatio quatuor qualitatum.

2. Aurei nodi filum: Duplicis Mercurialis substantia, fixa & volatilis conjunctio.

3. Aurei nodi vinculum: æquatio quatuor qualitatum.

Cum enim qualitates, ut accidentia, ſuis ſubſtantiis quæque adhæreant, nec ab iis ſeparentur unquam, ſubſtantiæ verò ſint inter ſe mixtæ omnimodè, hinc & qualitates in ſuis intenſis gradibus ſunt verè commixtæ ſic, ut una aliã ad mediocritatem reducat, & exactam temperiem exprimat, quæ dicitur æquatio quadrata qualitatũ elementaliũ, ut ſupra cap. 2. diſſeruimus. In cæteris mixtis, excepto auro, non eſt ejuſmodi æquatura in ſummis gradibus, & ſi ſit quo ad qualitates, non tamen ſubſtantiæ ſunt ita dupliciter per minima conjunctæ, ut terra potius cum aqua ſubvolare velit, quàm ſeparari, agente igne, eamque rarefaciente. Hinc in temperatis vegetabilium vel animalium ſubſtantiis, manna, ſaccaro, aliiſve hujuſmodi facilis eſt ſeparatio Elementorum ſeu partium compoſiti, ideoque hæc temperata à calore ventriculi humani mox vincuntur & ſegregantur, ut in cibis alimentoſiſque medicamentis contingit.

Caſtrum aureum. Hoc triplici muro Caſtrum aureum circumdatum omnibus Elementorum hoſtibus inſuperabile permanet, niſi quis veram clavem à Domino Caſtri acceperit diutinâ animi ſpeculatione, exercitio manuum & labore Chymico. Hoc eſt omnibus Tempis Theſſalicis, campis Elyſiis & cornu copiæ longè antè ferendum, quippe quod terreſtrium theſaurorum omnium gazophylacium exiſtit. Hoc gazas Arabum, arenas Indorum & ſcrinia Ægyptiorum longè antecellit, imò Pſyches illius (aureolo decantatæ Apulejo) voluptatum illecebris referta Aula eſt, in qua Appetitiva animæ humanæ vis nunquam non degere exoptat.

Aurum & æternum non ſimpliciter. Verùm Aurum ita æternum putemus, ut ſecundum quid dictum, accipiamus. Ex fragilibus enim & caducis bonis, id eſt, in ſuis partibus firmius & conſtantius, quo ad amiſſio-

nem

nem verò ejus possessionis, cæteris omnibus par est, & inter Fortunæ dotes, quæ esse vel abesse possunt, numerandum, imò doctrina, virtute & ingenii donis adhuc longè fragilius: Undeea consideratione habita, quod aurum facilè amittatur naufragio, furto, vel aliis modis, Philosophi antiqui adhortati sunt inquilinos suos, ut filiis ea quærerent & relinquerent bona, quæ cum naufragio unà cum ipsis enatare, ac à furibus non comminui possent, intelligentes bonas literas, virtutes & scientiarum liberalium cultum. Verùm illi relativè & politicè aurum considerant, nos per se & physicè, quatenus est corpus naturale, mixtum ex quatuor elemẽtis, ex terrestribus maximè solidũ & incorruptibile. Unde ipsum non propriè dicendo, sit æternum, sed æternitatis imago visibilis, hominibus ante oculos posita, ut à corporeo ad incorporeum; à terreno ad cœleste, à propinquo ad remotum, à præsenti ad futurum cogitationes dirigat, quod quomodo fieri possit, in sequenti capitulo trademus.

CAP. VII.

Quod totus hic mundus apertus liber sit, docens rationales homines in genere, quod & qualis sit DEUS, *quod hæc vita transitura, aliáque æternæ felicitatis expectanda sit, in quo Aurum, qui paginam esse negat, Elleboro indigeat.*

SI cui hæc incredibilia & à longinquo petita videantur, tanquam ex musca elephantem facere aut ter-

ram cum cœlo miſcere, ſit noſtri propoſiti, huic ego, ſi modò paululum me audiat, rationes dictorum ampliores & ſufficientes adducturus ſum. Antonius quidam Eremita cum in ſolitariis locis vivens indies magis devotus & doctus evaderet, interrogatus, unde tantam doctrinæ ubertatem hauriret, cum abſque libris eſſet, reſpondit: Hic totus mundus, quàm latè patet, mihi de DEO, ejusque operibus apertus liber eſt, in quo ſeneſcens ſtudeo & ſtudens doctrinis novis atque novis reficior & erudior. Hoc nobis in mundo, non in Eremo, viventibus æquè dictum & ratum ſit; quod tota hæc orbis machina, quæ à munditie Mundus Latinis, & ab ornatu κόσμος Græcis dicitur; nil niſi codex ſit multarum paginarum, in quibus, quo quis magis ſtudeat, eò doctior evadat. Incipiamus redire ad elementa literarum prima, non ut cum ſene Plautino ternas A, M, O, diſcamus, ſed quaternas D, E, U, M, agnoſcamus. Primum hujus magni voluminis folium eſt cœlum Empyræum, ipſius Dominorum DOMINI & Deorum DEI OPT. MAX. æternum domicilium, quoad humana mens imaginari poteſt, Angelorum & beatorum omnium ſedes, manſio & requies, quò omnes, velut ad portum nautæ, aſpiramus. Hoc primum ut eſt in conſideratione noſtra, ſic ultimum in poſſeſſione. Poſt, Primum Mobile eſt cum octo ſphæris ſtellarum, unà cum ſuperiori fixarum, reliquis errantium. Utrumque in auro, veluti in ſpeculo animadvertimus: nempe illud in parte immobili, fixâ, rubeâ, quietâ & FORMA auri, quæ proprium ejus ſulfur eſt & ætheriæ originis, quia Solis cœleſtis proles & effectus ſit; Hoc, utpote ſyſtema novem orbium in mobilibus, volatilibus & albis auri partibus repræſentatur, ſcilicet Mercurialibus, quæ intelligenti ſufficiunt. Secunda

Mundus codex qualis.

1. Folium codicis mundani.

Aurum ſpeculum mundi.

da pagina, quatuor elementa, quatenus talia complectitur, hoc est, regiones ignis, aëris, aquæ & terræ. Hæc, quomodò in auro sint efficacia & manifesta, in præcedentibus satis dictum est. In Globo terreno innumeræ paginæ hujus magni libri patent, quas omnes recensere aut evolvere, non est hujus angustiæ tam loci, quam temporis. Ediderunt de singulis alii sua volumina, quibus supervacaneum esset, quid adjicere. Inter ea verò, quæ ex terra effodiuntur, vel ex fluviis colliguntur, cum aurum sit præstantissimum, ideo in hoc mundano codice non negligendum, sed altius considerandum est. Si quidam in apicularum speculatione sola consenuit, atque inde DEI providentiam & omnipotentiam aucupatus est, quid nos non faciamus in auro? quod licet partes non habeat organicas, nec motus aut operationes visibiles, tamen cum inter bona fortunæ optimum sit, & non, nisi longissimo temporis intervallo à natura producatur, meritò quoque inde DEI præsentiam attestari liceat: si rectè Poëta cecinit;

2. Paginæ libri mundi.

Aurum magni librii magna pagina.

Præsentemq; refert una vel herba Deum:

Annon idem de hoc preciosissimo DEI dono prædicandum est? Mutum quidem aurum est, quoad sonum aut vocem, nihilominus tacito quodam effectu suæ essentiæ clamat; & de DEO testimonium ubique perhibet. Si in tricolori viola, quæ herba Trinitatis vulgo dicitur, ob colorem trinum, æterna TRINITAS & MAJESTAS Divina exprimi putatur, in subjecto adeo vili & quolibet vento vel æstu perituro, quidni eadem potius in auro (quod non à vento, sed nec ardentissimis ignibus aut stygiis aquis consumitur) tanquam divino quodam speculo, repræsentetur? Nam, ut DEUS unus in essentia, at Trinus in personis est, nec propter personarum

Aurum sua essentia exprimit Trinitatem.

F 3 ternarium

ternarium numerum tres sunt Dii, nec propter essentiæ unitatem Una saltem persona est, sic in auro una est substantia homogenea, Mercurialis & inseparabilis, in qua tamen substantia sulfurea & rubea per se consideratur, & alba per se; quia rubea ab albà præcessit, tanquam à patre filius, nihilominus quia punctum illud Physicum rubeæ & fixæ substantiæ fixavit albam, atque hinc fecit eam æquatam & auream, inde in auro facto à natura neutrum illorum fuit prius & posterius, sed unum ad alterum relativè respicit. Cum verò hæ duæ substantiæ sint unitæ & colligatæ mutuò, hoc earum vinculum, quod in essentia non differt à colligandis, est tertium in hac trina unione. Hæc intellectui dicta nisi sufficiunt; En sensui oculorum eadem manifestemus. In Amausis seu vitris rubeo vel alio colore tinctis tres sunt substantiæ in unitate inseparabiles; primò cristallinum vitrum, secundò color rubeus vitrificatus; quæ duo dùm confunduntur, tertium intervenit, quo uniuntur. Videmus enim in ejusmodi vitro rubeo, quo decoratur aurum ab aurifabris, tria distincta, colorem tingentem, substantiam tinctam & sustinentem, & substantiam, per quam pellucet & apparet, quæ si unum dixeris, non falleris. Quod tingit enim tinctum est, & quod sustinet, sustinetur, eaque singula pellucent. Idem alii per laternã ex cornu transparentem declarant, in qua id, quod sustinet lumen, unum est; ipsum lumen, quod sustinetur alterum; tertium, cornu, per quod lumen transmittitur: sed hæ tres substantiæ cum non sint unitæ, crasso modo saltem rem exprimunt, ut eò melius intelligatur: In aurò omnia sunt unum, atque illud unum tripliciter consideratur vel ut substantia terrea, quæ in fundo manet, & tanquam ossa in homine, alia sustinet; vel ut substantia aquea

Isaac lib. 2. cap. 93.

Isaac lib. 2. cap. 90.

In auro omnia unum.

aquea & aërea, quæ suâ naturâ in altum subvolat, sed à terrea detinetur, ne possit, estque veluti caro & humores in homine; vel ut substantia ignea, quę rubea est propriè & cæteris duabus profundissimè unita, eas permeans & maturans, estque velut spiritus vitalis & animalis, calidumque nativum in humano corpore. Imò ipsum aurum hominis partes, tanquam Microcosmi idea, optimè exprimit, tam animam, quàm corpus; quarum una immortalis, altera ex corruptibilibus elementis condita est, mirabili modo inter se junctæ, ita ut ab animâ, tanquam causâ primariâ seu Endelechiâ, ut Aristoteles vocat, omnes motus & Physici & vocales procedant. Et quod omnium maximum, in auri compositione, resurrectionis humanorum corporum, animæq; in ea remittendæ imago apparet manifestissimè. Mille enim testimoniis illorum, qui viderunt, adfuerunt, fecerunt, constat, formam quasi animam auream, undecunque habitam seu elicitam, seu artificio naturæ productam, immissam in argentum vivum vulgi, id in compositum aureum, auro naturali in omnibus correspondens & æquale, provexisse, mutasse vel perfecisse. Quæ autem vera sunt, ut nulli nisi cœco vel ignaro vel invido neganda, animæ humanæ à corpore separatæ, inque id iterum novissimo judicii die immittendæ, præsentissimam figuram referunt. Quicunque verò hisce toties visis, auditis & factis contradicere audeant, quod illis ex libertate Philosophica & opinionum varietate licet, iidem, nisi pudore & metu pœnæ coërcerentur, facilius, ut olim Saducæi & etiamnum Epicuræi, resurrectioni nostrorum corporum post hanc vitam futuræ sese opponerent; quippe cujus Scriptura sola, licet miraculis & exemplis probata, extet, nulla autem nostri ævi expe-

Aurum hominis partes exprimit.

Aurum imaginem resurrectionis corporum præbet.

experientia: quod dictum nolim, quasi ideò sit incertior, quia antiquis innitatur testimoniis & fide Christiana solummodò percipiatur, sed quia increduli ad sensus, palpabile & præsens objectum testium vivorum, multò magis ad intellectum, non palpabile & futurum, testium defunctorum, præsupponantur. Hujus temporalis vitæ transituræ rationem qui petit, ratione destituitur, dum in omnibus individuis ut initium sit terminũ animadvertit, nec ullus hominum ab æterno fuerit, nec in æternum, prout nunc, vivet, sed unus post alium advenit & discedit, tanquam personæ in comœdia. Æternæ verò & futuræ felicitatis verissima testimonia in sacris literis prostant; unde tanquam ex fontibus Israëlis, illa unicè petenda sunt; Quæ hic dicuntur, ex Naturæ libro adducuntur, nec ideo contemnenda, quòd à nobis, quasi primis, in medium proferantur, cum sint ipsa DEI Opt. Max. magnalia, æquè ut animalia aut vegetabilia, in quibus resurrectionis corporum quædam imago adumbratur, exempli gratia in somno, quo animal quodcunq; sepultum jacet; privatum sensu & motu, donec evigilet; in hirundinibus, ranis, & ejusmodi aliis, quæ hieme in aquis, veluti mortuæ delitescunt, vere novo vitam resumunt, ne quid de muscis aliísve insectis dicam, quæ suffocatæ in oleo vel aqua, cinere conspersæ dicuntur reviviscere. Si verò quis hæc symbola naturalia inesse, neget auro, illi Carneadis remedium, nasturtium, quo cerebrum à mucosa superfluitate expurget, & ut lolio abstineat, tam vili tritico, indicimus & optamus. Frustra enim noctua increpat Solis radios & sus amaricinum; cum hęc rostrum suum oleto mancipatum, illa oculos tenebris, detestari & corrigere deberet. Siccine ais (Erasti umbra) essentiam Ellebori non posse ex-

trahi,

trahi, cum tamen appareat à nostri seculi scriptoribus sat emunctæ naris eam felicissimè extractam & novis quibusdam Medicis propinatam esse, cum risu omnium facetissimo?

Cap. VIII.

Tertiò auri præcellentiam peti ab internis & reconditis in eo virtutibus medicinalibus, quibus Cordi humano confortando inprimis appropriatur.

THEORETICAS auri proprietates, seu quæ in solam contemplationem humanæ mentis veniunt, jam produximus, restant Practicæ, hoc est, quæ in usum actionemque cadunt, percurrendæ, ideò internæ & reconditæ dictæ, quia non à quovis, oculo aut intellectu capiantur absque præcedente administratione & usu: Ut enim gladius in sua vagina absconditus manens nullam aut exiguam sui utilitatem ostendit, sic & aurum solidum & compactum existens, virtutes, quas intus tegit, nulli obvias reddit, nisi moveatur arte & manibus humanis. Quis Uniones admiratus fuisset unquam, nisi ex suis conchis extractos vidisset? Illi itaque, qui de auri virtutibus in medicina quid asserunt aut negant, utpote non expertis, uti cœci de coloribus judicant. Sunt, qui auro omnem vim medicinalem detrahunt, quia vident alios, quos errasse nesciunt, ita fecisse: Sunt, qui eidem incredibilia asscribant ex aliorum quoq; traditione. At neutris nos assentiri possumus, cum in extremis versentur lineis, à quibus facilè est præcipitari in errores absurdissimos. Medium tenuisse, ut tutius, sic veritati propin-

Aurum materia medicamenti optimi.

quius est. Dicimus ergo Aurum non quidem esse omnium defectuum & superfluorum in corpore humano remedium, sed tamen esse materiam, in qua optimum Medicamentum, tanquam nucleus in sua testa, conclusum delitescat; quod uni, eique præcipuo corporis nostri visceri CORDI conveniat vel ex proprietate occulta, ut quidam ex Medicis loquuntur, vel aperta temperie, quæ in eo summa & æquata reperitur. Quod si hæc alicui adeo absurda videatur, ut frontem caperet, Rhinocerotem fingat, instar Ciconiæ crepet, tanquam de essentia Hellebori extracta quid gustasset, nos AURUM illi hoc potabile pro Bezoardico offeremus, hoc est, solidis rationibus probabimus, esse in auro naturali virtutes medicinales excellentissimas reconditas, imò longè majores, quàm in ullo vegetabilium, idque ad unius creatoris laudem & proximi utilitatem. Si quis multorum abusus circa aurum in medicina & aliis respiciat, eosque detestetur, ut merito, atque ideò verum usum una improbare velit, musæam judicio non superat nec hirundinem aut murem docilitate. Illos proscribimus, hos laudamus; illos indignos non solùm Medicis, sed quoque honestis aliis quibuscunque, hos dignissimos pronunciamus, quod in initio præmonitum docuit.

Dioscorides cur prateriit aurum.

Dioscorides equidem, qui singula vegetabilia & ex terris effossa, nec non alia, ad humanam medicinam usurpata, diligentissimè, ut fateor, tractat & evolvit, nullam mentionē auri, ejusve virtutum medicinalium fecit; quod si quos movit inter cætera, quasi auro nil virium ejusmodi insit, illi falluntur sua imaginatione. Multa enim Dioscorides aut volens præteriit, aut ignorans non percepit, aut nunquam vidit vel audivit. Aurum quidem optimè noverat, quoad usum externum, quoad inter-

internum, non item. Etsi integrum sciverit propinatum in ægritudinibus, non tamen istæ vires in eo inventæ aut animadversæ, quæ admirandæ forent, cum præsertim experimentum repeti non posset sæpius in tanta auri caritate. Respondemus itaque Dioscoridem excusatum esse, cur nihil de auri corpulenti, adeò cari, remediis tradiderit, cum ut vanissimus & damni cujusdam author coargui posset, si effectus non responderent semper experimento. Deinde, quia clausum auri compositum invenit, cujus proprium sit potius pati, quàm agere, omnibus qualitatibus æquatis in substantiis tum firmiter connexis & mistis. At Dioscoridi Galenum, Avicennam & multos alios classicos Medicos opponemus, qui nisi auro efficaciam medicinalem inesse judicassent, vel ratione vel experientia edocti, non illud in tot compositione immisissent etiam in sua corpulentia & clausura, nisi hoc modo hominibus divitibus imponere, aut pauperes pecuniis emungere fortè vellent, quod neutiquam est credibile de tantæ authoritatis viris, quos nostri seculi Medici volentes sequuntur, debere statui & præsupponi. Aurum enim ingreditur antidotos, Lætitiam Galeni dictam, Diamoscum, Diambram, Auream Alexandrinam, Alchermes, è rosis, è lapide radiante, & alia medicamenta nunc in officinis usitatissima. Quid ad hæc illi, qui auro nullam vim, Elleboro æqualem aut conferendam ascribunt? An tacent, aut Præceptores suos Ellebori essentiâ extractâ pro didactro excipiunt? Erastus, Germaniæ nostræ Medicus doctissimus, ut fatear, improbavit ex metallis remedia, præsertim ex auro. At idem tamen lapides non rejecit è medicamentorum classe, cum de fabuloso (non Philosophico, cui contrarius) integrum tractatum ediderit & reipsa appro-

Galeno & Avicenna auri usus in medicina probatus.

bârit lapidum virtutes, dummodò vel illi vel hæ sint satis cognitæ: Si itaque alium lapidem, vel etiam vires auri in medicina agnovisset, absque dubio illis neutiquam contradixisset. Quod verò non cognitis contradixerit, an ideò, quod docti viri est, fecerit, judicent alii. Multa sunt & esse possunt, quæ nec Erastus, nec tu, nec ego, esse fortè credimus, at nostra incredulitate non expugnatur, ut esse desinant. Sed audiamus Erasti sequacium rationes; *Metallorum*, inquiunt, *præsertim auri & argenti*

Misochymicorum objectiones.

" *tincturæ à natura nostra maximè alienæ sunt, quia venenatam*
" *qualitatem, naturæ nostræ inimicam continent; mordent enim*
" *& arrodunt. Illa autem, quæ corpus nostrum nutriunt, calidum*
" *nativum fovent, humidum radicale conservant, naturæ nostræ*
" *similima totâ substantiâ, potentiâ saltem esse debent, ut in sub-*
" *stantiam nostri corporis transmutari commodè possint. Similia*
" *enim similibus aluntur & conservantur: Calida enim calidum*
" *in conservatione, in curatione autem contrarium postulat. Nam*
" *ex quibus constamus, ex iis quoque propter similitudinem, quæ*
" *debet esse materiæ, sustentamur. Debent igitur esse calida & hu-*
" *mida proportionata, quod in his consistat vita: non enim quod-*
" *vis cuivis, sed determinatè est amicum, aliàs ex quolibet fieret*
" *quodlibet, quod omni Philosophiæ rationali contrariũ. Quis ne-*
" *scit, aliis partes nervosas, aliis carnosas, aliis cutaneas ali & con-*
" *servari? Metalla verò, quia à natura nostra dissita sunt, tũ quod*
" *elementis proxima & paucissimis, ut optimè probat Erastus,*
" *conflata mistionibus; Corpus autem nostrum ex maximè mistis,*
" *tum quod sicca duraq; sint, adeò ut corpori nostro neque nutri-*
" *tione, neque conservatione, neque restauratione congrua esse*
" *possint. Imò cum nec humectari, emolliriq; ulla ratione aut arte,*
" *aut medio naturæ nostræ non inimico possint, quomodo, quæso,*
" *naturæ congrua & non inimica erunt? Qua ratione, inquam,*
" *facilè & celeriter in optimum naturæ succum aut sanguinem*

purissi-

purissimum, ex quo spiritus omnes facultates quoque & viscera praecipua, praeter nutritionem, robur acquirent, quomodo mutabuntur, &c. His, ut veritati militantes, respõsum æquissimum opponamus, protestamur nos, nebulones pessimos, qui quid pro quo, vitriolum, antimonium & ejusmodi non vera nec proficua medicamenta pro vero Auro potabili proclamant, vendunt, aliisque obtrudunt, vel scriptis ebuccinantur, detestari, omnium proborum commercio & honore indignos pronunciare & asserere, tum quia falsa dicunt, scribunt & faciunt ipsi, tum quia alios emungunt bonis, raptorum instar, & multorum damnorum & errorum causæ sint. Verùm si antedictus author (cujus innominati verba recitavi) bonum cum malo, legitimum cum illegitimo, usum cum abusu, confundat, jam non audiendus, imò refutandus est, ne Erasti errores errâsse, veritatemque oppugnâsse frustrà suis chartis videatur. Propositio nostra est in hoc capite, ut patet, de auri viribus medicinalibus occultis, quæ quomodo auro asscribi possint, si quæratur? Ego vicissim quæro; Quidni auro? Cur non auro magis, quàm ulli ex vegetabilibus? De cibis hîc non loquimur aut potulentis, quomodo aurum devorari aut potari debeat, ut in succum & sanguinem transferatur, quemadmodum cibi, olera, carnes, vinum, & ejusmodi. Hoc enim esset stulti imaginari: Medicinales virtutes auri, non alimentales, & aurum medicinam fieri posse, non alimentum corpori humano, demonstramus. Omnia itaque ante relata contraria nobis scopum propositum non attingunt, imò longissimè inde aberrant. Nemo, ut opinor, negabit inesse vino optimo Rhenano vires medicinales, etiamsi pro alimento liquido usurpetur, separatis nempe aquosis partibus à puro spiritu, qui non am-

Misochymicus refutandus.

plius est alimentosus, sed potius medicamentosus, siccæ & calidæ facultatis, quamvis actu sit humidus instar aquæ puræ, atque inde frigidus (quæ qualitas propria est aquæ) existimari possit. Hic spiritus, in vino uvisque latens, est potissima ejus forma & efficacia, quâ separatâ, aqueum quid remanet, materiæ vicem obtinens. At unde hæc forma introducitur in uvas, quæ ab initio gemmatæ apparentes ne minimum de illo spiritu, quoad sensum habuerunt? Deinde verò cum racemi grandiores facti, sed adhuc immaturi sunt austerique, propinquam potentiam hunc spiritum mox aucupandi acquirunt. Unde igitur hunc inspiratum calorem obtinent? An ex nihilo aut casu? Neutiquam. Ex Sole ejúsque radiis, qui successu temporis emittuntur in uvas crudas, easque maturant calefaciendo & virtutem formalem immittendo. Ad eundem modum in argento vivo, vel in minera, ex qua fit aurum per naturam ab initio non fuit vis auri calida, sicca, humida, frigida & humida absque æquatione. Postea verò cum calor Solis vel subterraneus, ejus vicarius ex reflexione, per mille fortè annos inciperet agere in hanc mineram vel argentum vivum, produxit formam auri æquatam; quæ quomodo medicinalis non sit, haud video. Ratio enim & experientia, duo illa optima Medicinæ aliarumque artium criteria, unanimi consensu hoc evincunt, & authoritates innumerorũ testium attestantur. Cum humana curiositas partim, partim necessitas in medicinam adhibuerit & utiliter ministrari probaverit omnia undecunque petita simplicia naturalia, non solùm vegetabilia, sed & animalium partes, rejecta, stercora, imò venenosa, serpentes, viperas, aconitum pardalianches & hujusmodi infinita alia, etiam ab ipso homine desumpta, ut

Aurum unde habet virtutem medicinalem.

Omnia cum fiant medicamenta, quidni aurum.

aureum

aureum Galeni emplastrum (non ex auro, sed stercore humano factum, aureum dictum, quia centenis aureis recompensatum Galeno dicatur) cranium, mumiam, sanguinem, (& quid non?) ipsam cicutam, opium, hyoscyamum & sexcenta alia, quæ etiam theriacis, Mithridatio & magnis compositionibus induntur cum totius mundi applausu; quare solum aurum à Deo aut natura neglectum foret aut minus dotatum, ut posset aut deberet pro medicina usurpari? Si respondent, ipsum non posse digeri à calore humano. Hîc victus jaceo: at facilè resurgam, ipsosque adversarios posternam suis propriis armis, nisi mihi demonstraverint, quomodo omnia jam dicta à calore humano evincantur & digerantur. Imò contrarium illis prorsus obstrepo, nempe, quòd si à calore humano quid digeratur, non esse medicamentum, sed alimentum, Lactuca, lac, ova & ejusmodi digeruntur facilè, hinc pro cibis, non medicamentis, nisi fortè aliquando medicamentosis dantur. Idem de aliis oleribus, ut acetosa, beta, brassica, borragine, &c. nec non de vini & potus varii generibus statui potest, ea nunc alimentorum, nunc medicamentorum vicem obtinere. At de juniperi baccis, elleboro, cicuta, napello & hujus farinæ aliis idem dici non potest, quod humano ventriculo pro cibis esse queant, quamvis turdus, sturnus, boves, mures montani iisdem nutriantur & pinguescant, ut ab experientia constat. Humanæ naturæ non solùm opium, si dosin excedat, sed etiam crocus, optimum aliàs cordiale medicamentum & condimentum ciborum, nec non manna, inter benedicta lenitiva celebrata, si hujus libra una aut plures, illorum drachmæ totidem assumantur, extremæ noxiæ fuisse leguntur. Unde videmus etiam optima, abusu pessima evadere posse, &

Medicamentum & alimentum ut defendit.

Optima abusu pessima.

pessima

pessima vicissim bono usu optima, ut in theriaca Andromachi patet, quæ optima est, si bene administretur, & quantitate decenti, aliàs pessima & noxia; & econtra vipera, aliàs pessima veneno, præparatione in theriacam promovetur. Nulla itaque est ratio, cur aurum dicatur, non posse digeri, quia nec debeat digeri; quod venenosam qualitatem habeat adjunctam, manifestè falsum est, & si haberet, æquè tolli posset, ut in venenatis jam dictis: cum contrà, cordi confortando subveniat & contra venena suppetias ferat, non ut venenum propulsans aliud (uti arsenicum exterius cordi admotum pro amuleto contra pestem præstare dicunt) sed Alexipharmacum unicum & proprium cordiale, à Deo datum à natura productum, & à Sole cœlesti inspiratū. Aliqui inferūt aurū absq; fumis arsenicalibus in terræ visceribus nō produci, & in auri minera sēper esse venenosas qualitates adjūctas, atq; ideo nō esse expers venenositatis, quomodocunque præparetur aut usurpetur. O Medici mediam pertundite venam, ubi hellebori vix centum plaustra tantæ insaniæ sufficiant, ut uno ictu omnis scaturigo ejus erumpat. Quando aurum dicimus, aurum intelligimus, quando rastrum, rastrum, non allia pro cæpis, aut pepones pro cucumeribus accipientes. At istis Criticis pro virgula censoria rastrum, pro cerebro cæpa, pro corde pepo occurrit. Quando de homine sermo est, non de secundinis, unna, stercore & sanguine menstruo, inter quæ crevit in utero materno, accipiendus est. Ab illis enim ab obstetrice & matre, dum infans esset recens editus, satis purgatus fuit, sic aurum, si crevisset inter tales fumos sub terræ visceribus, ut sæpè contingit, an non ab illis, antequam Aurum merum & purum dici possit, per tot examina ignium & aquarum quasi februatum & lustratum

Aurum veneni expers, ejus antidotum est.

Objectio alia.

Responsio.

lustratum, exquisitissimè liberatum est? De metallis imperfectis quibusdam hæc fortè dici queant, at neutiquam de perfectis, quæ sunt ideo perfecta dicta, quia ab his fumis & substantiis corrodentibus per naturam sint expurgata, per artem quoque segregata, quæ ideo incorruptibilia habentur, quia nihil fæcum corrumpentium talium in se habeant. Idem itaque dicunt illi bis pueri, cum aurum perfectissimum metallum hac labe imperfectionis polluunt, tanquam demonstrandum sibi sumerent triangulum absque tribus angulis, aut circulum perfectum non rotundum. Eant igitur nugatores ad Utopienses malè feriatos, ibique suam caninam exerceant facundiam, quamdiu velint. De experientia & authoritate alibi satis dictum est, tum à nobis, tum ab aliis. Quocirca ad rationes descendemus magis conspicuas.

Cap. IX.

Qua ratione Aurum adeò ventriculo indigestibile, Cordi, spirituum vitalium officinæ succurrat, tactu & actu frigidum, eidem calorem suppeditet, & virtutem medicinalem instillet, contra adversantium opiniones.

QUAMPLURIMI ex vulgo hanc nostram de auro disquisitionem videntes, eam prorsus inutilem arbitrantur, tanquam nemo hæc ignorârit, antequam Theognis nasceretur, putantes, si modò auri copiam

habeant, se optimè ejus vires in emendo, pomposè se ostentando aut luxuriando, reipsa demonstraturos: Quibus, nescio an plus sit ingenii vel prudentiæ, quàm mulis, qui herbas & avenam optimè noverunt ad suos usus communes transferre depascendo, at quæ utilitas illarum in medicina vel hominum operibus aliis existat, planè ignorant. Bos æquè castellum aliquod videt, ut veteranus miles, at ille oculis colorem externum solummodo, hic intellectu discernens, cujus sit figuræ & munitionis. Ille actu reflexu destituitur, hic utitur. Ille in præsenti saltem ejus imaginem sentit, hic quoque longo tempore post: Imò tanta differentia inter visum utriusque quanta inter somnium dormientis & actiones vigilantis. Bobus & mulis itaque ad sua pascua demissis, nos auri virtutes interiores alacriori animo rimabimur, non minus lætabundi jucundâ illâ & libero homine dignissima speculatione, quàm servi illi avaritiæ vel luxuriæ, qui ideo aurum in oculis & mente gestant, quia quantum ejus habeant, tantum apud alios authoritatis, juris, gratiæ, favoris, obsequii, eruditionis & existimationis consequantur, licet revera sint stolidi, elingues, hoc est, (ut Stratonicus de quodam) *nulli, mali, magni, pisces:* Verùm audio eosdem instare adversarios, qui verentur, ne cœlum ruat, aut Elephantos cum potu absorbeant, se non habere strutiocameli ventriculos, quasi aurum possint digerere, ut ille ferrum. Fateor, tales plerumque esse delicatulos, qui nec manum nec mentem multum fatigârint laboribus, studiis & curis, ideoque teneræ concoctionis haberi, quibus cavendum inprimis, ne aurum crudum vel indigestibile devorent, & sic in obstructiones ab auro factas, morbum priori deteriorem, incidant. His ut satisfaciamus & omnibus

Instantia adversariorum.

mnibus aliis, ſententiam noſtram clarius proferre hac de re conſtituimus.

Phyſicorum ex Ariſtotele dicterium eſt, quod ſol & homo generent hominem, hoc eſt, quod ſol infundat ſemini humano vim illam generativam & vivificam, necnon calidum nativum, unde generetur homo; quod abſque dubio verum eſſet, ſi anima per ſemen generantis in genitum traducatur, ſi verò cœlitus immittatur, ut veriſſimum eſt, minimè. Quomodocunque ſit; quod Sol, cœli quaſi cor, cum corde humano maximam ſympathiam habeat, non abſque ratione credibile eſt. Ut enim ille calorem & lucem ſtellis cœli, ſic hoc membris & viſceribus corporis humani calorē & ſpiritus vitales ſuppeditat. Adhæc, Solē cœli, quaſi imaginē & idolū ſui in terra produxiſſe, Aurum, negari non poteſt. Non movemur nudis vocabulis, quod Chymici aurū ſolem vocent, ſed ipſius rei proprietatibus, quæ ſunt; Quod Aurum metallorum puriſſimum, & clariſſimum, nec non magis maturum exiſtat (ut cap. 5. & 6. dictum) quodque in illis locis potiſſimum inveniatur, ubi major vis & calor ſolis regnet, ut in India, Arabia, ubi obrizum & purum naturale inventum eſt, & adhuc invenitur. In aliis locis, quò magis ad ſeptentrionem recedant, eò aurum in ortu ſuo primo plus imperfectorum metallorum adjunctum habet, quæ ſi per aquas ſeparatorias & cineritium, aliaque examina inde ſeparentur, maſſa probata plus quidem amittit imperfectæ ſubſtantiæ, at non minus perfectum aurum eſt, quàm Indicum & Arabicū: Ut patet de Hiſpanico, Ungarico, Germanico, alióve, quod illi æquatur per ſufficiens purgamentum & examen. Aurum itaque naturale Solis eſt filius, & verus ille Æëta, qui vellus aureum Jaſoni ſeu Medico

Refutatio eorundem.

Cur aurum cordi humano conveniat.

Aurum Solis filius

(qui eſt Jaſon) expoſuit in luco Martis. Quod ſi ita eſt, filius de patris natura plurimum obtinet, & ſic calorem innatum ſolarem in ſuis viſceribus abſcondit. Ore vultuque patrem referens ſoboles, plerumque ejuſdem mores, hoc eſt, vitia vel virtutes imitatur. At Aurum colorem rubeum ſolis oſtendit, nec non puritatem & lucem; ut argentum lunæ albedinem & nitorem. Quod ſi ea herbarum genera Heliotropia ſeu Soliſequia rectè vocemus, quæ nocte floſculos ſuos languidulos claudunt, de die ad ſolis orientis calorem & motum aperiunt & circumvertunt, ut in flore ſolis & intybis ſeu cichoreis quotidie videmus, quidni aurum veriſſimum Heliotropium exiſtimemus, quod ad orienrem & meridionalem ſolem ſaltem obvertitur ſeu generatur, calore gaudet, nec igne corrumpitur. Ut enim lateres & vitra in igne ardentiſſimo cocta & facta, poſt omnem violentiam ignis facilè perferunt, ſic aurum à ſolis æſtu ſatis maturatum non pertimeſcit alienum quemcunque calorem. Ergo ſi aurum plurimum virtutis de ſole impetravit, non mirum eſt, ſi cordi unicè approprietur.

Aurum heliotropium.

Quod ſi dicamus, hominis appetitum potius aurum deſiderare cœco quodam raptu, quàm alia mundi bona, quòd Cor ejus, tanquam magnes ferrum, illud appetat, propter medicinalem virtutem, non paradoxon abſurdum id videri debeat illi, qui rei circumſtantiàs penitiùs conſideret. Albertus Magnus dentibus & craneis humanis aurificam vim aſſcribit, quia ſuis temporibus in ſuturis & dentium cavitatibus mortuorum, aurum ſæpe inventum refert. At de his fides ſit penes lectorem. De ardearum tibiis verè narratur, quod in aquis retentæ alliciant piſces, quos illæ abſque labore captant & devorant. Sic Panthæra belua ſuavitate ſuæ pellis feras ad ſe attrahit:

Alia causa cur cor reficiatur auro occultior.

Amphitane gemma aurum trahere traditur, ut magnes ferrum Plin. lib. 37. c. 10.

Res mira at vera.

attrahit, quas venatur in prædam. Quid jam de sæpia, hyæna, chamæleonte & pastinaca marina, quæ simili astutia utuntur, dicemus? An Creator omnipotens cordi humano illā potentiam infudit, ut aurū appetat, ejusq; virtutem medicinalem ad se trahat in languoribus, ut pinguedo vel medulla ardeæ pisciculos? De gallinæ ossibus tradunt, quod cineritio admista aurum ex naturæ proprietate absorbeant, & in se sugant; an fortè ejusmodi quid cor humanum efficit? Nihil hic affirmavero, ne nimis absurdus videar; suam cuilibet censuram relinquens. Sed ad rem. Aurum actu frigidum tangimus, ponderosum, durum & terreum animadvertimus; qua ratione, cum aqua & terra abundet, atque ita frigidis & siccis qualitatibus excellat, alienum à veritate videtur, illud cordi, visceri calidissimo, quod calido & humido sanguine purissimo nutritur, confortatur, & vires suscipit, nec non spiritus tenuissimos generat, vitæ instrumenta & motus, similitudine totius substantiæ vel proprietate occulta vel manifesta convenire; cum frigida & sicca morti, calida & humida vitæ propinquiora sint, & magis amica. Ad quæ ex ante dictis respondemus, aurum habere multum materiæ seu elementorum graviorum, si ad pondus respiciamus, & parum levium, at si ad qualitatem & formam, tum tantum est caliditatis, quantum frigiditatis, & tantum humiditatis, quantum siccitatis in eo. Hinc cum materia sit palpabilis, nō autē forma, ideo aurū actu magis frigidū sentitur, quàm calidū, gravissimum potius, quàm leve: quemadmodum similiter spiritus vini actu frigidus est & humidus, licet potentiâ calidus & siccus; imò ipsa aqua fortis & regia, piper, zinziber, euphorbium, pulvis pyrius, & similia potentiâ proximâ calidissima, actu frigida reperiuntur.

Aurum actu frigidum.

Objectio.

Responsio.

Nihil itaque infert, quod de frigiditate auri objicitur externâ, cum interius ſit æquatum,& ſi tractetur,ut debet, fiat calidum & humidum, cordique amiciſſimum. Hinc concludimus, quod aurum manens in ſua corpulentia clauſum, æquatum in qualitatibus, magis paſſivum, quàm activum, nihilominus radium quendam virtutis ad cor tranſmittat, licet valdè tenuem; Unde Medici noſtræ ætatis vel extinctione auri in certis liquoribus,vel pulveriſatione ejuſdem in confectionibus hanc vim aucupari conantur;qua ſpe non omnino falluntur. At ſi aurum reddatur abſque corroſivis ullis,ſive aquis ſive pulveribus magis activum & ſpirituale,aliter ſe res habet. Tum enim longè prædominantur ſubſtantiæ & qualitates ſimul calidæ & humidæ, quæ eſt propriè forma auri abſtracta non omnimodè, ſed hærens in ſubjecto, tanquam fomite; Ut ſpiritus vini ſubſtantia calida & ſicca in humido hoſpitatur,unde & miſcibilis eſt cum omni humido,non pingui: Nam forma illa per ſe eſt calida & ſicca,cum verò cum ſubjecto ſuo humido & frigido,ceu fomite complexa manet,fit humida ratione ſubjecti, & eſt calida, ratione formæ, ita ut priſtina formæ ſiccitas per materiæ humiditatem ſuperetur,& materiæ frigiditas per formæ caliditatem ſupprimatur.

Aurum paſſivum & activum magis quando.

Cap. X.

CAP. X.

De Auro æquato, quomodo agat in non æquata viscera corporis humani & intemperiem illorum emendet.

UT autem melius modum actionis æquati auri in corpus humanum deſcribamus, ex hypotheſi demus, eſſe in auro æquatarum qualitatum quatuor ſingulas ſedecim particularum, quæ faciunt ſimul 64. Caliditas enim cum ſit 16. ita & humiditas, frigiditas & ſiccitas, & tale compoſitum adminiſtretur corpori humano, non ita æquato, apparet, quod vel nulla actio à tali compoſito procedat, aut valdè exigua & inſenſibilis, cum omnis qualitas, quæ agere debeat, à ſuis contrariis ſibi æqualibus in virtute, ab actione impediatur & refrænetur, unde idem contingit, tanquam nulla actio interveniret. Quod melius conſpicitur in quatuor bilancibus in æquilibrio ſtateræ ſeſe invicem ſecantibus, in quarum unam ad orientem poſitam ſi ſedecim uncias ponderis projicias, mox alteri ad occidentem poſitæ prægravabitur: at ſi illi ad occidentem totidem uncias inferas, æquilibrium fiet; idem de reliquis ad meridiem & ſeptentrionem verſus dicendum ita, ut ſi in ſingulas ſedenæ unciæ ponantur, omnium quatuor contingat æquatio, idemque ſit, tanquam nihil in omnibus contineretur. Tale, inquam, cum ſit aurum in ſingulis quatuor qualitatibus æquatum, hinc probabile eſt, quod nihil aut parum agat ſuis qualitatibus manifeſtis in corpora, quibus adminiſtratur. Sunt, qui reſpondent

Exemplum evidens æquationis qualitatum auri.

dent, quod aurum ſit temperatiſſimum, & quaſi medium æquè remotum ab omnibus ſuis extremitatibus, ideoque agat ex æquo in omnes ſuas extremitates, quod quàm verum ſit hinc patet, quod antiſtrephon & cornutum argumentum ſeu dycephalon (inſtar Amphiſibenæ) utrinque feriens aut pungens videatur, quia dicere verè quoque liceat, quod medium ſeu æquatum in nullas extremitatum agat, cum extrema ſaltem in ſibi extrema operentur. Ut igitur aurum æquatum fiat medicinale & optimè agat in corpus humanum, levi artificio ex bilance frigiditatis accipe octo uncias, & pone in bilancem caliditatis, & hic ex bilance ſiccitatis accipe totidem & pone in humiditatis, quo fiant in eodem compoſito partes 24. caliditatis & totidem humiditatis, frigiditatis verò 8. & 8. ſiccitatis; & erit actio in auro optatiſſima, nempe in calido & humido haud delebili; quod ſaltem in modum exempli dictum ſit, potius ut genus actionis intelligatur, quàm præciſè monſtretur, quod nec neceſſarium, nec poſſibile eſt, cum ſit ex arcanis naturæ occultiſſimis. At quæſtio eſt, an humidum radicale & calidum nativum in corde humano diminutum & ſemiextinctum, ab hoc calido & humido, quod eſt in auro planè diverſum ab illo, poſſit reſtitui, augeri vel refocillari ſecundum totum vel partes? Reſpondeo, calidum illud ingenitum & humidum oleoſum à ſeminali principio orta, ſi perierint omnino, morte ſuperveniente, nulla arte reſtitui poſſunt; Si verò ex parte conſumpta ſint, neque tum, quod periit, reſarciri poteſt; at quod ſupereſt, ne ita citò evaneſcat, detineri & præoccupari, niſi fallor, optimis medicamentis, ut & cibis boni ſucci & facilis digeſtionis, poſſibile eſt. Nam ſi hectica & maraſmus contingit calido præternaturali

Aurum æquatum, ut medicinale fiat.

Quæſtio notabilis.

Reſponſio.

in

in solidis partibus & ipso corde nimis aucto & incendente calidum nativum, ut brevi temporis spacio absumat ferè omne humidum radicitus implantatum (prout videmus in lampade nimis inflammata oleum mox consumente) quod aliàs per multos annos conservari potuisset, ea medicamenta, quæ vel id incendium caloris extinguunt, vel humidum oleosum ab eo defendunt, ne adeo devoretur, videntur calidum & humidum naturale temperare & conservare, ne rabie quadam in se invicem ruant aut sæviant: Tale quid posse fieri à calido & humido auri inter se proportionatis ita, ut alterum in alterum agere tentet, at nihil in eo destruat, si hoc cordi in debita forma & modo propinetur aut offeratur, rationi & experientiæ consentaneum est. Nec verò cibi & potus etiam optimè digesti individuum calidi & humidi absumpti restaurare poterunt (aliàs possibile foret bene & temperatè viventes nunquam mori ex senio vel morbo, cum tantum restitueretur, quantum absumeretur quotidie) at quod remanens est, nutrimento quodam analogo & simillimo diu illæsum tueri. Quemadmodum enim camphora in semine lini, ne facilè evaporet, & rhabarbarum in cera, ne exuccum mox fiat, bene conservatur, sic calidum & humidum naturale in cibis & succis euchymis primæ, secũdæ & tertiæ concoctionis. Quæ, si vera sunt, aurea illa humiditas caliditati juncta, cordi instar seminis lini aut ceræ, quæ calida & humida sunt, habebitur. Ex quibus patet, quantum arti liceat retardare senectutem & canos, aut reducere juventutem, prohibere morbos imminentes, curare præsentes & ejusmodi alia Medicinæ veræ opera præstare. Ad impossibilia naturæ nullus cordatus medicus se alligat, sed Empyrici & Sophistę arrogan-

Exemplum.

Aurea medicina quid præstet cordi.

tes, ſtolidi & indocti. Medicus enim ſolùm miniſter naturæ eſt, non dominus, cui paret, non imperat, ſervitio, non mandato, medicamentorum, quaſi inſtrumentorum; quæ aliquando Deorum manus, ſi bene, aliquando nihil, ſi ſecus uſurpentur, ab Herophilo rectè dicta ſunt. At ſi dubitetur, cur calidum & humidum in qualitate firmiori, cordis reſtaurativum ſit, id patet ex eo, quia ut ante quoq; dictum, vita in his hoſpitetur, & ſanguis vitæ theſaurus calidus & humidus ſit per ſe, non alterius qualitatis. Unde cum putrefactio omnis fiat, ſi calidum præternaturale augeatur in humido vel propter obſtructiones viarum, quæ prohibent perſpirationem (veluti uſu obſervatum eſt fænum madefactum in anguſtis locis, ne eventilari poſſit, concluſum, calorẽ adeò concipere, ut in flammas erumpat & tecta cõburat) vel propter chymi ad putrefactionem proni (quapropter & poſt copioſam ingeſtionem facilè putreſcibilium, ut ceraſorum, prunorum, perſicorum & ſimilium horariorum fructuum febres putridæ ſemper ſuccedunt) degenerationem ad venenoſam qualitatem calidam & humidam, ut in peſte vel febribus malignis contingit, hinc quod calidum & humidum non facile putreſcibile reddit, vel à putredine defendit, oportet eſſe firmiorum qualitatum, eſſentiæ tenuioris & naturæ humanæ amiciſſimæ; quale aurum eſſe, ex ante relatis nemo dubitat.

Cur humidum & calidum auri cordi amicum.

Objectio.

Quin, reſpondeat aliquis, multa ſunt calida & humida, ſimplicia, & ſi non ſint, componi poſſunt, cum hæc ſit præcipua cauſa compoſitionis medicamentorum.

Reſponſio.

Fatemur, eſſe quædam ſimplicia calida & humida, ut ſunt fortè manna, cera, ſemen lini, melilotus, vinum oligophorum, & alia ejuſmodi, ſed eorum qualitates adeò in ſuperficie ſubſtantiæ hærent, ut in ventriculo & primis

venis

venis mox evanescant, nec ad epar, nedum ad cor, aut venarum intima penetrent, inque iis non alteratæ permaneant. Perquiratur totus mundus, nec ullum tale simplex invenire licet, cum humida & calida omnia secundum qualitatis gradum vix excedant, à quo facilimè quoque dejiciuntur mutatione superveniente seu coctione ventriculi, epatis, membrorum seu viscerum & venarum. Ad composita igitur progrediendum & ex calidis & humidis in excellentibus gradibus, intercedente, ut volunt fermentatione, fiat compositum calidum & humidum: sed ubi illud inveniendum extra venenosa? Non video, nec tale quid unquam occurrit. Ut taceam, si humidæ & calidæ qualitates summæ & primæ sint componendæ, quot secundæ, tertiæ & quartæ concurrent, fortè cordi magis inimicæ, quàm primæ gratæ. In summa, omnes vegetabilium qualitates dum in igne elementali comburantur, facile quoque à calore nativo destruuntur, non quod nativus tam fortis sit, quàm igneus, sed quia non minus mutet vegetabilia, quàm ille, quæ non in cineres quidem comburit ultimos, sed in massam humidam à priori substantia longè diversam. Exemplum familiare hujus mutationis sit hujusmodi: In renibus si sit ulcus putridũ, quod patet ex signis diagnosticis suis, primò utendum abstergentibus, deinde exiccantibus & consolidantibus, tertiò cicatricem inducentibus. Inter abstergentia sit lac caprillum, aqua hordei melle dulcorata, & hujus ordinis innumera alia. Quæ, si propinentur, antequam ad renes per ventriculum, intestina, venas meseraicas, epar, venam cavam, emulgentes transeant, ubi est vis illa abstergens? An non ferè omni parte abstersa? Idem dicendum de cæteris & medicamentis & partibus affectis. In his usu constat, so-

Calidum & humidum simplex qualitatum indelebilium nonnisi in auro.

Exemplum, quomodo vegetabilium qualitates alterentur in corpore.

ſam terebinthinam ſuas qualitates magna ex parte infractas reſervare, ut & urinā dicatur violaceo quaſi odore imbuere. Quid jam dicendum de corde & ejus corroboratione? Illud, quod cor confortabit, per non minus longos meatus tranſire debet, antequam eò perveniat: Et cum jam pervenerit ad cor languidum, neceſſum eſt, quod ſit virium adhuc integrarum, validarum, infractarum: aliàs ab hoſte victoriam non obtinebit. Novimus, quòd illi, qui ex animi ferocia hoſtem in caſtris ſuis tutum & firmum laceſſere auſi ſint, ipſi ex itineribus longis & fame confecti, exitium ſibi præſentiſſimum quæſiverint: Non enim prævidendum, quo animo & robore ſunt, qui contra hoſtem exeunt, ſed quo futuri, cum eum adorturi. Unde patet in tota claſſe vegetabilium aut animalium non dari aliquod remedium vel ſimplex vel compoſitum, quod ſimul calidum & humidum in ſummis & innoxiis ſit gradibus, abſq; peregrini permixtione, quodque tale perduret in igne, in aqua, nec unquam deſtruatur, quodque ſit tenuiſſimarum partium & cordi familiariſſimum, quale eſt unicum & ſolum Aurum debitè præparatum. Alii ex his dubium ſibi quærent dicentes, putrefactioni humorum in febribus malignis & peſtiferis, ubi calida & humida qualitas ex putrefactione peccat, remedia contraria utiliter adhiberi, quæ ſint qualitatum frigidarum & ſiccarum, ut terram ſigillatam, bolum armenum, cornu cervi, gemmas precioſas, perlas, ſandala, multaque alia hujus generis, inter quæ & aurum ſit & lapis Bezoar. Quod ſi ita eſt, non calidis & humidis cordi confortando proſpicitur, ſed frigidis & ſiccis, nec aurum tale eſt, ſed hujuſmodi. At his breviter refero: Aliud eſſe, ſi hoſtem ex civitate ejicere velimus, aliud ſi cives contra hoſtem inſtruere & armare:

Aurum præparatum debitè, remedium quale.

Dubium.

Solutio.

re: Sic aliud esse, si causam morbi eradicare tentemus, aliud si cor corroborare contra vim morbi, ne succumbat. Cum frigidis igitur & siccis pravam qualitatem calidam & humidam præternaturalem cordi impressam, tanquam contrariis, tollimus & supprimimus; Cum calidis & humidis, ex auri essentia petitis cordis naturalem temperiem conservamus & reficimus. Ut enim contraria contrariis tolluntur, respiciendo affectum contra naturam, ita similia similibus conservantur, ad ea, quæ secundum naturam sunt, collimando. Corde itaque corroborato per sui similia & amica, quæritur an ea vis ad cætera membra, in quibus sæpissimè tanquam partibus affectis morbifica causa & morbus ipse delitescit, transmitti, iisque communicari possit? Respondemus, hoc esse alterius intentionis: Nobis sufficiat, aurum esse ex summè corroborantibus primum: Nihilominus, si quid sentiam hac in parte dicendum, breviter me expediam: Galenus in quodam casu recenset, cuidam resolutam manum ejusque articulos, cui affectui cum alii Medici manui & articulis frustrà diuque topica applicâssent, sese nuchæ seu spinæ cervicis medicamentis accommodatis adhibitis malum hoc curâsse cum tanta omnium admiratione tam felicis successus, quãto cum risu prius, quod affectâ manu, cervici mederi conaretur. Quod, si ita est, ratione nervorum & musculorum, qui oriuntur ex nucha & deducuntur in manum, an fortè absurdum erit, si febre vel obstructione viscerum, vel inflammatione aut alio affectu interno urgente, cordi adjungatur remedium, cum ex corde calor naturalis & spiritus vitales omnibus partibus & visceribus corpori humani suppeditentur, nec non omnes venæ per cavam ad cordis dextrum ventriculum sanguinem ablegent pro mate-

Quæstio alia.

Responsio.

1. *Ratio.*

ria ſpirituum tenuiſſimorum, qui in ſiniſtro ejus ſinu fa-
2. 3. bricantur. Adhæc ſi cor eſt focus caloris, ſi centrum cor-
poris humani, non Geometricè, ſed Phyſicè intelligen-
4. do, ſi Rex & Princeps membrorum omnium, quo ſal-
5. vo cætera ſalva, læſo læſa ſunt, ſi primum vivens & ulti-
6. mum moriens in animali, ſi eſt ſedes affectuum graviſſi-
morum, iræ, lætitiæ & ſimilium; nulla cauſa eſt, cur cor-
de roborato & confirmato morbus noceat & non ab-
eat, cur ſymptoma urgeat & non evaneſcat, cur humo-
res obſtruant, repleant aut mordicent meatus viſcerum,
& non per ſua emunctoria, ut ſuperflui educantur: qua-
Cor focus corporis. tenus enim focus eſt, calorem naturalem & ſpiritus ſup-
peditat, qui expurgant corpus à ſuperfluitatibus, ape-
riunt vias obſtructas & congeſtas fæces educunt: qua-
Cor centrum. tenus centrum corporis, æquè reſpicit ad omnia viſcera
ſuæ peripheriæ, ad quæ quaſi lineas ſemidiametrales, vi-
Cor Rex. tam & ſpiritus vivificos tranſmittit: quatenus Rex aut
Princeps, ſubditis proſpicit, ut ipſis bene ſit, hoc eſt,
membris: Ut enim, Leonida Rege Spartanorum au-
thore, exercitus cervorum Leone duce formidabilior
habetur, quam Leonum, cervo; ſic corde ſalvo & firmo,
viſcera illi addicta ægra facilius ſalvantur, quàm his ſanis
Cor primum vivens. Cor ægrum: Quatenus cor primum vivens, primogeni-
turæ jus habet & tutor eſt aliorum, imò inſpector & re-
ctor, cui quicquid bonorum aut donorum confertur, ad
conſervationem totius familiæ ſpectare videtur: quate-
Cor ſedes affectuum. nus eſt mare æſtuoſum turbinibus affectuum, inprimis
pacandum venit, non oleo, ſed remedio accommodato,
non ut aurum in fluctus projiciatur pro arrhabone,
ſed in medicamentum concinnetur
ſine peregrini additione.

Cap.

CAP. XI.

Quod aurum detectum à suo cortice, nucleum medicinalem offerat, sine quo tota compages ejus ferè inefficax habeatur.

JAM sæpè diversis in locis hujus tractatus innuimus, nos de auro vero, naturali, mero & puro, prout hoc expurgatissimum habetur, & non de alio quodam subjecto, hic loqui, quòd nimirum tantam in medicina & omni vita utilitatẽ & virtutem obtineat, quicquid alii de, nescio, quo fictitio aut supposititio nugentur, vocabula & res inter se miscentes, seque ipsos cum aliis confundentes. Verùm inficias ire nequimus, in auro compacto & solido, quomodocunque in folia, pulveres, limaturas, vel atomos redacto vim tantam, tamque præsentaneam vix inveniri, ob causas sat ante inculcatas. Æquatio enim qualitatum, quasi corticem externum superinduxit auro seu potius clypeum Achillis, sub quo, tanquam testudo sub testa durissima, sua inferiora viscera abscondit, & ab injuriis prætereuntium seu iniquè tractantium tuetur. Sparta olim bellicosissima cum absque muris esset, & ea de causa Rex interrogaretur, hic respondit, ferreos sibi muros videri munitissimos, hoc est, pectora civium concordia, ferro & virtute fortia, non lateritios seu ascititios circumcinctûs. Idem de auro statui potest, quod licet non habeat visibile vallum aut definitum propugnaculum, tamen totum, quantum, quantum, invictum est. Ita enim elementa in eo omnia concordiam inierunt, atque sic in mutuas adfi-

adfinitates conspirârunt, ut ex Romanis & Sabinis, prius propter virginum raptus inimicis, non magis unita & confœderata civitas olim facta sit, quàm ex igne & aqua, illo Persico, hoc Ægyptio Numine, quorũ unum alterius pernicies, ex aëre & terra, unum compositum, individuum productum est, quod Aurum dicitur. Hoc est inexpugnabile, cum tamen omnia alia castra, quantumvis munita, Philippo Macedone teste, expugnet. Ut enim cristallinus oculi humor, ipse expers est omnis coloris, quia omnes suscipere debeat, sic Aurum nulli superabile est, quia omnia superare queat tam virtute & precio, quàm vi & præmio. Quis adeo circumspectus habet robora vel chalybem, ut multis in auro armatis resistere valeat? Quem adeo virtus sustulit, ut non ab auro dejectus sit? Quem adeo vitium depressit, ut non ab auro evectus sit? Nemo in lacte butyrum agnovisset, nisi usus & ars detexisset: nullus linteamina, nec chartas nec in caustum oleosum habuisset, nisi ex uno lini semine hæc omnia Palladia arte extudisset. Sic nec auri vires medicinales, quales prædicavimus, ullus in tam firmis & duris cõpagibus aut claustris latere scivisset, nisi labore & sumptu prævio indagâsset. Hannibal ille Pœnorum Dux primus docuit emolliri cautes durissimas aceto fervido & frangi, ut viã præbeant exercitui. Xerxes Persicus Rex montem Athum dejecit in mare & Oceano plagas, obedientiæ quasi ferulas, intulit. Uterque, ut desiderio suo appetituique satisfacerent, quo tamen frustrati. Ille enim Italiam, hic Græciam, subigere ut tentavit, sic plurimi unum aurum insidiis violentiaque aggressi, nil inde nisi damnum reportârunt. Nam quàm laboriosum illis fuit Regiones istas à natura munitas, populisque fortissimis propugnatas supera-

Aurum inexpugnabile.

Aurum superat omnia.

ſuperare,ita & quam plurimis, aliàs in literis verſatiſſimis circumſpectisque viris negotium faceſſit Aurum vincere & medicinale totum reddere. Quod cùm ex mentis inſcitia, aut laborum & ſumptuum declinatione præſtare non valuerint, mirum eſt, quantas nænias contexant,& quàm ſubtilia reticula circumducant,ut muſcas captent volantes. At totos ſe exenterarent prius,quàm hac via vel ullam veritatis umbram ſtringerent Andabatæ. De fatuo,quod roſas,ut ceraſa,apes, ut culices, captare voluerit, narrant, eum dolore ferè exanimatum à propoſito deſtitiſſe & abjeciſſe jam parta, hac addita voce. *Meretriculæ iſtæ quidem pulchræ, ſed acubus armatæ ſunt,quas in ſinu gerunt:* Sic fortè ab ejuſmodi ſtultis, qui aurum & metallica tractant, ut aquam roſarum aut ſalem abſyntii,ſuo cum damno,tot convitia in Chymicam artem,Aurum potabile,laudanum per ſe laudandum medicamentum (ſi abuſum,ut in omnibus diis, excipias) jactant,ea omnia vel uno flatu, ſi diis placet,cum Pyrgopolynice Plautino diſſipaturi. At meâ ſententiâ præter caninam loquentiam κυνὸς ὄμματ' ἔχοντες, caninos quoque mores imitantur, dum lapidem,quo læſi vel petiti,mordent,eo,qui miſerit, neglecto. Artem enim Chymicam, tanquam lapidem, mordicus deteſtantur, ignorantiam verò ſuam, quâ ipſi ſeducti ſint,prætereunt,excuſant,& minimè agnoſcunt. Illi Lycurgum Spartanum legiſlatorem in eo imitantur,quod ut ipſe propter vini abuſum,omnes vites abſcidit & amputavit,ſic propter quorundam Chymiæ pſeudartificum dolos,errores & ſcelera,totam artem,ejusque precioſiſſima munera,extirpare ſatagunt. Quin illi adeò docti viri à ruſticis & hortulanis diſcere deberent,quomodo hi non triticum cum lolio nec hordeum *Ruſtici ſint Doctores multorum Doctorum.*

deum cum Chrysanthemo nec linum cum podagra lini seu cuscuta, evellant, sed generosam plantam à sylvestri optimè distinguant, hanc eradicent, illam intactam relinqunt. Eant ad Chirurgos, quibus Poëtæ sententia ipso usu exprimitur; *Quod immedicabile vulnus Ense recidendum est, ne pars syncera trahatur.* Nec enim ferro aut igne grassandū est in partes sanas, nisi ab insanis: sic ipsi insanire mihi videntur, qui absq; ullo discrimine debacchantur in Chymica, aut alia occulta Remedia, dummodo non sint ab omni ratione & experientia aliena. Luxuries, ne dicam, petulantia ingeniorum nostri ævi tanta est, ut satyram postulet, censorem admittat, dictatorem flagitet. At ne Sylla & Marius, uterque Rempublicam medicam opprimant, primus licentiâ, alter rigore, uterque tyrannide. Quis enim non Syllam imitatus, quodlibet sibi sumit in medicina, nunc Chymica non intellecta, nunc magica & caballistica, nunc dæmoniaca dictans, nunc alia ludicra & inania? Quàm multi libertatis medicæ quasi vindices & patriæ patres, dum Syllanas & Siculas gerras exibilare & proscribere gestiunt, ipsi majores nugas protulerunt, dum bona cum malis, veros usus cum abusibus multarum rerum detestati sunt; quibus omnibus hoc ultimum Capitulum, tanquam Cantilenam quandam Anacreonteam, Carmine dycolo, dicabimus, ut sequitur.

CAP. XII.

Cantilena Anacreontêa.

Quod illi Anticyram mittendi, adeóque essentiâ Ellebori extracta (ut ipsi perhibent) purgandi sint, qui auro medicinales virtutes, propriâ animi ignorantiâ aut pecuinâ alterius non experti opinione seducti, detrahunt, Deo in his Magnalibus (quę in mundo ex singulari providentia sua prævalere voluit) laudem & gratiam debitam non reddunt, aliisque aliter edoctis & docentibus pro præmio invidiam, pro didactro mendacium reportant.

ANACREONTIS *ausus & fervidos sonores*
Nunc claudicante dicam (sic res petit) camœna:
Apollo cum novenis sororibus venito
Ut dictites acutos, sed absque dente, versus.
Quod magna vis in herbis, at major in metallis,
Sepulta sit, rotundo brevis sonabo metro.
Est in rosa venustas amabilis pudicâ,
Est gratiosa virtus in lilio caduco:
Hinc flosculos corollis hos applicant puellæ,
Quæ dum vacant labori, tantæq́; functioni,
Fumos odere suaves pro præmio capessunt.
Est succino, crocóque præstans lepos, vigorque,
Quo sensibus recurrunt, cum trita confricantur.
Quod emicant sereno stellæ polo, tot extant
Et vere plantularum formæ solo frequentes,
Quæ singulæ peramplis sunt dotibus refertæ,

Mortalium decoris ut usibus dicentur.
Natura non inanes produxit orbe fœtus,
Sed intimis medullis hic abdidit medelas
Exercitationis labore perfruendas.
Nec cessat illa gratas nobis locare vires
In fœtidis oletis, membrísque bestiarum;
Imò nec lapillis, rivis aquæ petitis,
Nec erutis profundo terræ sinu METALLIS.
Quod si furore mentis inscitiáque ductus
Negabit hæc, & illa concedet, anne iniquus
Hic arbiter videtur, & virgula exuendus?
Quis Lemnio probabit non in luto latêre
Nec Armeno, Strigensivé, quod cluet sigillo?
Si quis ferat, metallum non concoqui per alvum,
Nec digeri in cruorem, qui venulis amicus
Det corpori juvamen, cordíque robur addat;
Cum spiritus tenelli, qui corde fabricantur,
Ex sanguinis recocti sint puriore massa:
Huic ingero vicissim, quod nulla causa poscat
Tantæ necessitatem rei, nec obstet unquam,
Sit sic, quod haud potessit nostri calore ventris
Aurum teri, coquíve, aut in sanguinem redire,
Hinc Pharmacum probatur, nec pabulum cibúsve,
Quod corpori ministret vim sanitatis amplam,
Et donet efficaces fumos, poténsque robur.
Nam si, velut ciborum chylus, periret alvo,
Omnésque qualitates amitteret moventes,
Medela nulla posset, sed esca sola, dici.
Insanus ergo jactet, se essentiam chymúmve
Traxisse de nigellis radiculis Meleagri,
Dum blaterat, quod auro nil virium supersit,
Mortalium quod artus restauret & vigorem:

Mittamus

Mittamus at negantem, quæ sunt in orbe nota,
At insulam feracem tam muneris potentis,
Ut discat in liquores essentiámque puram
Usu, manu, labore, quæ separanda restent:
Mucum trahat cerebro, fæcémve bilis atræ,
Ut intimè penetret res abditas & instar
Lyncei, quid adsit imis in montibus sepultum
Perlustet omne visu mentis sciénsque tractet.
Quod si nec inde quicquam latere sub metallis
Vel optimam medelam languoribus dicatam,
Vel dona multa caris quæ gratiora gazis
Exploret, ast inani se Sysiphi labore
Vel Tantali appetitu, dicat fuisse falsum,
Est rebus impolitus, vel certè ineruditus.
Nam sunt metalla duris perfectiora testis
Inclusa, ne quis alto sopore pressus illa
Enucleet, tenellæ cui sint manus labore:
Ne claustra tam arcta rumpat compagibus solutis
Ex plebe cerdo crassus, cui nil adest salilli,
Vel ingenî, vel artis, vel eruditionis:
Prædator ullus aut fur ad tanta sacra ne intret.
En ut vides sacello Regum dicata gemmis,
Auróque dona clathris & ferreis cathenis
Hinc inde vincta noctu, diúque, sic & auri
Mysterium latescit sub arctiore muro,
Non ille diruendus est fraude, nec manus vi,
Sed clave perforandus, ut ostium patescat;
Si cardines aperti sint ritè, ne timescas
Machâonis paratas opes, opémque sanam
Quin scrinio stupescens scrutaberis sub uno:
Hoc si negare perges, cum tale non recurrat
Vulgo, nec innotescat, inertiam, laboris

Fugam, rudémque mentem vestire tendis astu
Pulcherrimi coloris, postquam arbiter fidelis
Optes rei negatæ, ceu cognitæ, videri.
Hinc stultior Corœbo, Midæ sodalis audis,
Nomen Petræ molaris habens vel omen hinni.
Euphorbii calentis, vel scammoni triuncem
Huic oxymellis acris libram vel ELLEBOR*ati*
Offerte, nec sit ullus post exhibenda somnus:
Purgatius cerebrum quo fiat Elleborato
Subtiliórque sensus, sagaciórque mentis.
Discursus à tenebris & nube liberatus.
Non sufficit saburram ter centies per alvum
Jecisse, duplicatas sed per vices juvabit,
Ut omne virus efflet per os calumniosum
Emittat & recessus per Corporis profundos:
Post non negabit auro quid virium latêre,
Quo roberetur æstu pressum cor aut maligna
Ex tabe palpitando saltu, calore egenum:
An non scelus putandum seu crimen illud ingens,
Quod quis DEI *sacratas opes & alta dona,*
Quæ sunt recondita auri claustris, volens fateri,
Quod ipse non notârit, sed alteris probata
Plus millies, recuset? An non negabit idem,
Si fas sit, omne quod vel viderit, futurum
Factúmve, vel capessat: ô mens iniqua stulti.
Si quis minus potentem Regis manum æstimabit
Mortalium, vel audax verbo resistat illi,
Impurè vix abibit: quid ergo censeamus,
Hos posse non teneri labis reos scelestæ,
Qui pernegent opimas opes DEI *Tonantis,*
Regúmque Regis, auro quas indidit micanti:
Hic scilicet supinæ jacent velut sepulti

Inertiæ ſuo antro, Cyclopibus civili;
Vix unde Solis ortum nec ſentiant diei
Lucem, ſopore glirem vincendo ſomnolentum:
Quin excitemus altâ mox voce dormientes,
Et increpemus acri ventres pigros ſuſurro:
Quid cæcutitis, heus vos, quid ſtertitis ſodales?
Non hæc dicata ſomnis eſt hora, nec quieti:
Adeſte, lux ocellos perſtringat impotentes,
Umbris tenebroſis & nubibus remotis.

FINIS.

Tu cherchiras ton Soufre dans le mesme metal. Il le faut tirer sans aucune ~~corrosi~~ corrosion par fin de renverberin, d'un corps purifie et dissoult, et comment cela se peut il faire? ie te l'ay declare en ton disant mot, et te l'ay assez clairement monstre dans la troisiesme clef.